

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marina Agostini

»Saj so samo pesmice« ali »Uporniška glasba« ?

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marina Agostini

Mentor:izr. prof. dr. Gregor Tomc

»Saj so samo pesmice« ali »Uporniška glasba« ?

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Hvala mentorju izr. prof. dr. Tomcu za zaupanje in prijazno spodbudo.

Hvala staršema za dobre vrednote in jezikovno barvitost,

Valentini za prijazne lisičke,

Martinu za svojstveno spodbudo,

Žarotu za tehnično, jezikovno in ljubečo podporo.

Diplomo posvečam noni Lojzki.

»Saj so samo pesmice« ali »Uporniška glasba« ?

Sodobni kantavtor je kompleksen lik umetnika, ki nadaljuje tradicijo potujočih pevcev in je sam avtor in pevec svojih pesmi. V svoji izraznosti združuje prvine tako glasbene kot literarne govorice. Koncem petdesetih in na začetku šestdesetih let 20. stoletja se pojavi prva generacija italijanskih kantavtorjev s svojimi »canzoni d'autore« kot nasprotju sanremskim popevkam. Kantavtorske pesmi črpajo vsebino iz realnega življenja in so osebno izpovedne ali družbeno kritične, s poudarkom na sporočilnosti in umetniški ravni besedil. »Cantautori« so doživeli zlato obdobje svoje glasbe v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je Italija preživljala zelo burno obdobje družbenih napetosti, političnih konfliktov in terorističnih dejanj. Kantavtorji so bili interpreti tistega časa, na strani naprednih in protestnih, predvsem levičarskih gibanj, njihove pesmi pa so nedvomno odigrale v tem kontekstu pomembno uporniško vlogo. Mnoge pesmi iz tistega obdobja še vedno radi poslušamo zaradi njihove družbene aktualnosti ter emotivnega in estetskega užitka, ki ga nudijo. Glede na vrednote, ki jih implicitno ali eksplicitno sporočajo jih lahko imenujemo pesmi etičnega upora.

Ključne besede: popularna glasba, »cantautore« / kantavtor, »canzone d'autore« / kantavtorska pesem, pesem etičnega upora.

»It's just popsongs« or »Rebel music« ?

Up-to-date singer-songwriter is a complex artistic figure, that carries the tradition of itinerant musicians, singing his own songs and combining both musical and literary language. In the end of fifties and the beginning of sixties of the 20th century the first generation of italian singer-songwriters appears with their »canzone d'autore« as opposite to Sanremo's songs. The singer-songwriters' songs get their contents from real life and are about private issues or are critical about society, emphasizing on the message and high artistic level of the text. »Cantautori« had their golden season in the seventies of past century, for Italy a very turbulent period of social tensions, political conflicts and terrorist attacks. Singer-songwriters were the interprets of that time, on the side of progressive and protest, mostly leftist movements, their songs undoubtedly played in this context an important rebellious role. We still like to listen to many songs from the seventies because of their social relevance and both emotional and aesthetic pleasure they give us. Regarding the values they implicitly or explicitly communicate, we can call them songs of ethical resistance.

Key words: popular music, »cantautore« / singer-songwriter, »canzone d'autore« / singer-songwriters' song, song of ethical resistance..

KAZALO

1 UVOD.....	6
1.1 IZHODIŠČA NALOGE IN RAZISKOVALNI VPRAŠANJI.....	7
1.2 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	8
2 GLASBA IN DRUŽBA.....	10
2.1 POPULARNA GLASBA.....	11
2.2 PROTESTNA OZIROMA UPORNIŠKA PESEM.....	13
2.3 KANTAVTOR DANES IN NEKOČ.....	16
3 ITALIJANSKI »CANTAUTORI« IN NJIHOVA »CANZONE D'AUTORE«.....	19
3.1 NEKAJ ZGODOVINE.....	20
3.2 KANTAVTORSKA PESEM.....	23
4 PRIMERI DRUŽBENO KRITIČNIH PESMI.....	27
4.1 PESEM O VOJNI IN NASILJU.....	27
4.2 PESEM O SOCIALNI NEPRAVIČNOSTI.....	29
4.3 PESEM O NEODGOVORNEM ODNOSU DO NARAVE.....	31
4.4 PESEM O ZLORABI IDEOLOGIJ.....	33
5 GIORGIO GABER IN »PESEM - TEATER«.....	36
6 FRANCESCO GUCCINI.....	44
7 »PESMICE« ALI »UPORNIŠKA PESEM« ?	50
7.1 EDOARDO BENNATO.....	50
7.2 EUGENIO FINARDI.....	55
7.3 »OTOK, KI GA NI«.....	58
8 SKLEP.....	61
9 LITERATURA.....	64
PRILOGA A: ORIGINALNI TEKSTI PREDSTAVLJENIH PESMI.....	70

1 UVOD

Ustvarjalnost v najširšem pomenu besede in v vseh svojih oblikah je bistvena razsežnost in značilnost človekove biti. Še posebej mi je pri srcu umetniška ustvarjalnost, od vseh umetniških oblik izražanja pa mi je glasba najbližja. Moje aktivno ukvarjanje z glasbo je trenutno minimalno, a kot radovedna raziskovalka ter ljubiteljica te oblike človekove kreativnosti že od mladih let poslušam raznolike zvrsti glasbe. Vedno znova odkrivam nove ali pa tudi stare, a zame nove avtorje in njihove pesmi, ki me na nek način prevzamejo, se me dotaknejo, mi dajo misliti. Resnično je glasba zame nekakšna duhovna hrana, je dobra in pomembna spremljevalka mojega življenja, kar je glavni razlog, da se bom z njo ukvarjala tudi v svojem diplomskem delu.

Osebno me je najbolj zaznamovala italijanska popularna glasba, še posebej pa kantavtorska pesem. Lahko bi rekla, da sem ob tej glasbi dobredno rastla in se z njo duhovno »prehranjevala«. Zrastla sem v dvojezični družini in dvojezičnem okolju ter se šolala v italijanskem in slovenskem jeziku. Slovenščina je moj materin jezik, italijanščina pa je moj očetov jezik. Oba jezika sta mi ljuba, zaradi njiju se počutim bogatejša, saj mi njuno poznavanje omogoča razumevanje obeh kulturnih svetov na stičišču katerih živim, tako slovenskega kakor italijanskega.

Italijanske popevke in kantavtorske pesmi sem sprva spoznavala preko programov italijanske državne televizije in programa v italijanskem jeziku Radia Koper - Capodistria. Pesmi Giorgia Gabra sem slišala že kot otrok ob tabornem ognju, ko jih je pel starejši tabornik ob spremljavi kitare; Guccinijev album je bilo najljubše darilo, ki sem ga dobila za osemnajsti rojstni dan; Bennatov koncert v ljubljanskem študentskem naselju je bil za novopečeno študentko enkratno doživetje; Branduardi je pel na Titovem trgu v Kopru tisto poletje, ko sem pričakovala hčerko. . .

Že od nekdanj dojemam glasbo kot raznoliko celoto človekove potrebe po izražanju samega sebe in odnosa do sveta v katerem živi. Pri pesmih, ki so mi všeč, igrajo ključno vlogo pristnost, relativna glasbena originalnost in velika izpovednost besedila oziroma pesmi kot celote. Menim, da pesem pridobi na izpovedni moči, ko je dosežena prava »alkimija«, nekakšno posebno ravnovesje med besedilom in glasbo, k čemur pomembno pripomorejo tudi aranžma in interpretacija ter glas izvajalca. Vse te kvalitete sem našla v mnogih pesmih italijanskih kantavtorjev. Vsebine njihovih pesmi zaobjemajo celotno paletu »registrov« človekovega življenja: so osebno izpovedne, pojejo o večnih bivanjskih temah skupnih vsem

človeškim bitjem, ukvarjajo se s človekom kot občutljivim socialnim bitjem in hkrati civilizacijsko »živaljo«, pripovedujejo o poteh in stranpoteh sodobne družbe ter o problemih današnjega sveta. Prav družbeno angažirane pesmi in njihovi avtorji predstavljajo jedro obravnave tega diplomskega dela.

Glasba ima v človeški družbi mnogotere funkcije in vloge. Poslušalci kot glasbeni uporabniki svoje priljubljene ustvarjalce večkrat razumejo kot nekakšne nadljudi ali polbogove in pri tem večkrat ne opazijo, da so njihovi idoli vpeti v mehanizme taiste družbe in podvrženi vsem njenim pastem ter skušnjavam. Glasbena industrija pritiska s svojo neizprosno profitno logiko, množični mediji s svojo močjo in možnostjo manipuliranja odločujoče vplivajo na javno mnenje, politična in ideološka sfera pa že od nekdaj želita izkoriščati umetnikovo delovanje in njegova dela za svoje namene.

1.1 IZHODIŠČA NALOGE IN RAZISKOVALNI VPRAŠANJI

V teh nestanovitnih in nepredvidljivih časih zgleda, da humanistična etika in vrednote sožitja ter solidarnosti izgubljajo, medtem ko se vedno bolj uveljavljajo »vrednote« avtoritarnosti ter izkoriščanja in nehumanosti vseh vrst. V takih časih so toliko bolj dobrodošli glasovi, ki pripovedujejo in pojejo z osebno zavzetostjo in prepričljivostjo, z intelektualno in čustveno poštenostjo o človekovi naravi, o odnosih med posamezniki in o družbenih odnosih, o naših napakah in dobrih plateh, o pozitivnih vrednotah, ki naj bi jih gojili zato, da bi na tem svetu zmanjšali vse nepotrebno trpljenje in opustili prakse »napredka« enih na račun drugih. Mnoge pesmi kantavtorjev izražajo razočaranje nad človekom in družbo, včasih pa resignirano sprijaznjenost z obstoječo družbeno situacijo. Mnogokrat pa preko neizprosne kritike ali prefinjene satire ali pa v poetični samoizpovedi avtorji teh pesmi izražajo željo in voljo po spremembah ter upanje v sposobnost človeka, da naredi korak naprej in »dozori«. Poznavanje take vrste glasbe razširja obzorja in nas duhovno bogati, zato menim, da si zaslužita kantavtorska pesem in njeni ustvarjalci, kantavtorji, našo pozornost.

Zanimivo se mi je zdelo predstaviti kantavtorsko glasbo iz drugega kulturnega in jezikovnega področja, ki v Sloveniji ni zelo poznana, kar pa ne velja za Slovensko Istro in Kras, pa tudi širše za druga območja Primorske. Pomembno oviro k boljšemu poznavanju tovrstne glasbe predstavljajo jezikovne bariere, pa tudi druge, mnogokrat v obliki predsodkov, ki jih nosimo v glavah. Verjamem v multikulturnost in vsak način odkrivanja in spoznavanja »sveta

drugih«, v tem primeru glasbene kulture sosedov, pripomore k boljšemu medsebojnemu razumevanju. Vsako spoznavanje in razumevanje drugega pa nam odpira vrata tudi za boljše spoznavanje in razumevanje nas samih.

Kantavtorska glasba, ki je predmet obravnave v tem diplomskem delu, je bila napisana pred približno štiridesetimi leti. Dejstvo je, da mnoge od teh pesmi poslušamo še danes in to ne le »zrelejša« generacija oziroma tista, ki jih je poslušala že ob njihovem nastanku. Pomemben je ta prenos izkušenj in vrednot preko glasbenih pesmi s starejše na mlajšo generacijo. Tako se lahko nekaj, kar je pozitivnega, dobrega in lepega na nek način ohrani, nalaga se v plasteh človeške zavesti kot kulturna dediščina. Mnoge pesmi prvih italijanskih kantavtorjev, čeprav so že krepko »v zrelih letih«, še niso šle v pozabo, ampak so še kako žive, saj jih še vedno radi igramo, prepevamo in poslušamo, bodisi v originalni izvedbi ali v raznih priredbah.

V naslovu diplomskega dela sem se nekoliko poigrala z naslovoma dveh kantavtorskih uspešnic: Bennatove »Sono solo canzonette« / »Saj so samo pesmice« in Finardijeve »Musica ribelle« / »Uporniška glasba«. Vprašanje, ki tvori naslov diplomskega dela nakazuje protislovnost dojemanja kantavtorskih pesmi in vloge njihovih avtorjev, kar je bilo značilno predvsem za t.i. zlato dobo italijanske »canzone d'autore«, torej sredino druge polovice 20. stoletja. Nekateri italijanski kantavtorji so bili takrat deležni hudih kritik o premajhni družbeni angažiranosti svojega glasbenega delovanja. Na te kritike so se kantavtorji odzvali na različne načine, tudi tako, da so napisali pesem in v njej »zahtevali« spoštovanje avtonomije umetniškega ustvarjanja.

Jedro diplomske naloge predstavlja iskanje odgovorov na naslednji raziskovalni vprašanji:

- 1.) Ali so pesmi italijanskih kantavtorjev tudi pesmi družbenega upora?
- 2.) Ali in kako so nekateri angažirani kantavtorji ohranili svoj družbeno kritični naboj in ustvarjalno integriteto?

1.2 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

V začetnem poglavju diplomske naloge predstavljam nekatere značilnosti glasbe in njene različne funkcije v družbi. Popularna glasba je prevladujoča glasba naše dobe in žlahtno mesto v okviru le-te pripada kantavtorski glasbi. Protestna pesem je od nekdanj prisotna v naši zgodovini in kot nosilka angažiranih sporočil igra pomembno vlogo v razvoju in

spreminjanju družbe. Z osnovno opredelitvijo izraza »kantavtor / cantautore« in vpogledom v korenine nastanka te vrste glasbenika zaključim to uvodno poglavje.

V poglavju o italijanskem kantavtorstvu orišem osnovne značilnosti in razloge ter zgodovino pojava italijanskih kantavtorjev in njihove »canzone d'autore« v drugi polovici dvajsetega stoletja.

V naslednjem poglavju podajam analizo izbranih besedil značilnih kantavtorskih pesmi z različno družbeno tematiko.

Zadnja tri poglavja so kratke študije primerov v obliki predstavitve delovanja nekaterih priznanih italijanskih kantavtorjev in njihovih značilnih del, predvsem besedil pesmi z angažirano vsebino. Obravnavani ustvarjalci so bili v tistem obdobju zelo popularni, nekakšne kantavtorske »zvezde« takratne italijanske glasbene scene, obenem so bili tudi avtorji pesmi z angažirano vsebino. S pomočjo primarnih in sekundarnih virov skušam orisati vlogo kantavtorjev v takratni italijanski glasbeni in družbeni sceni tako kakor so jih opredelili drugi in tako kot so svojo vlogo dojemali sami, kar je razvidno iz analize besedil nekaterih njihovih pesmi in iz njihovih izjav o lastnem poslanstvu oziroma poklicu. Na tak način poskušam pridobiti zadovoljive odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja ter jih na koncu strnem v sklepnem poglavju.

V morju italijanskih kantavtorjev in njihovih pesmi, sem obravnavane pesmi in avtorje izbrala na osnovi lastnih glasbenih poznavanj in glasbenega okusa, a v prvi vrsti upoštevajoč cilje, ki sem si jih zadala v tem diplomskem delu.

Moji prevodi besedil pesmi iz italijanščine v slovenščino so praviloma dobessedni, le včasih delno tudi pomenski, vendar vedno v smislu čimbolj zvestega podajanja pomena besedila v originalnem jeziku tako kot ga sama dojemam.

2 GLASBA IN DRUŽBA

»Če hočeš izvedeti ali se nekemu ljudstvu dobro vlada in če so njegovi zakoni dobri ali slabi, preuči glasbo tega ljudstva.« (Konfucij v Ilfattoquotidiano 2016)

Glasba je umetnost, v kateri se ustvarjajo strukturirana sosledja zvokov in je najbolj abstraktna od vseh umetniških zvrsti. To je le ena od mnogih definicij te kompleksne in mnogopomenske človekove dejavnosti, ki je prisotna v celotni zgodovini človeštva in v vseh kulturah, razodevajoč se v bogati raznolikosti oblik in tehnik, ki so se ohranjale, spreminjale in razvijale v različnih zgodovinskih obdobjih in geografskih področjih. (Treccani 2016a)

Instrumentalna glasba v največji meri nagovarja naše nezavedno in najmočneje učinkuje na emotivni del človeka, vokalna glasba pa je s svojim besedilom tudi prinašalka najrazličnejših vsebin in sporočil na osebni in družbeni ravni. Prevladujoča oblika glasbe, ki jo poslušamo v današnji dobi, je kombinacija instrumentalne in vokalne glasbe. Glasbena pesem dejansko združuje dva umetniška jezika: glasbenega in literarnega.

Mnogokrat se premalo zavedamo pomembnosti in moči glasbe, saj »glasba predstavlja relevanten element v procesih družbene kohezije in v procesih ohranjanja družbenega spomina ter je eden glavnih produktov človeka, zmožen ustvariti tako komunikativni kot kulturni spomin.« (Savonardo v Vitiello 2014)

Antropolog Merriam je dognal, da glasba izpolnjuje v človeški družbi mnogotere funkcije, ki največkrat delujejo v medsebojni sinergiji. Klasificiral jih je kot funkcije za izražanje čustev, estetskega užitka, zabave, telesnega odziva, komunikacije in simbolne reprezentacije. Pomembna funkcija glasbe je tudi njen prispevek k nepretrganosti in stalnosti kulture, ki se prenaša iz roda v rod. Merriam še navaja funkcijo, ki jo glasba igra pri družbeni integraciji in njeno funkcijo vplivanja na posameznike, da se podrejajo družbenim normam ter funkcijo glasbe pri legitimiziranju družbenih institucij in verskih obredov. (Merriam 1964, 175 -181)

Glasba lahko deluje bodisi kot integrator in konsolidator obstoječega stanja v družbi, lahko pa deluje tudi v nasprotno smer, destabilizirajoče, ko z izražanjem skupnih vrednot preko umetniške forme, mobilizira pripadnike določene skupine za delovanje v smeri družbenih sprememb. Dober primer navedene funkcije glasbe so protestne in uporniške pesmi.

Glasba ima torej raznolike funkcije in lahko igra v družbi zaviralno ali napredno vlogo.

Po Adornu je dobra sodobna glasba tista, ki za razliko od lahke glasbe, razume destruktivnost družbenega in zajema družbene nepravilnosti in protislovja. Skratka, se ne spreneveda, ni sprijaznjena z obstoječim in skuša nekaj spremeniti – zato jo imenujemo tudi uporniška glasba. Ker opozarja na neprijetnosti družbe, je pogosto marginalizirana in potisnjena na rob, še posebno v kontekstu kulturne industrije, kjer je uspešno samo to, kar je prijetno in ponuja zabavo ter sprostitvev. ... Z Adornom lahko ugotavljamo, da s tem, ko kapitalizem glasbo spremeni v blago, nevtralizira njen emancipatorni potencial. Uporniška avantgardna glasba je namreč dobra predvsem za razmišljanje in s tem ponuja nove možnosti boljšega in pravičnejšega življenja,
(Simonovič 2015, 15)

Pomemben je tudi odnos med glasbo in politiko, ker »glasba in politika tako nista skorajda nikoli v iskrenem in neambivalentnem razmerju oziroma sega njun odnos vse od uglasbenih hvalnic oblasti, pa do odkritega antagonizma. Po drugi strani, pa ne more biti glasba nikoli v popolnosti neodvisna, če je del glasbene industrije, ki je del politične ekonomije, znotraj katere deluje kot relativno poceni in neškodljiv varnostni ventil za nezadovoljstvo množic«.

(Flegar 2010, 20)

Današnja najbolj razširjena oblika glasbe je popularna glasba, ki je gonilna sila sodobne glasbene industrije, torej veljajo zanjo zgoraj navede trditve. Glasba je izrazni medij, ki ga uporabljamo in tudi zlorablamo za različne namene. Glasba je odlično ogledalo družbenega stanja, torej nam je lahko v veliko pomoč za ugotavljanje družbenih problemov in za razumevanje stanja duha v določeni skupnosti. Tudi zato je glasbi vredno prisluhniti.

2.1 POPULARNA GLASBA

Popularna glasba je kompleksen kulturni, družbeni, ekonomski in estetski pojav, ki reprezentira in pomembno zaznamuje našo dobo. Angleški izraz »popular music« se je izoblikoval v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, za označevanje celotnega nabora glasbe industrijskega zahodnega sveta, ki je bila v tistem času pri množicah vsesplošno priljubljena (»having popular appeal«). (Wikipedia 2016a)

Angleški izraz »popular music« označuje glasbeno makrokategorijo, ki zajema praktično vse žanre in tokove sodobne glasbe, ki se razvijajo predvsem v okviru mehanizmov glasbene industrije. Ta vrsta glasbe, ki obsega tako »mainstream« kot »underground« glasbena področja, je v veliki meri podvržena zakonom množične distribucije zvoka in je namenjena socialno ter kulturno zelo heterogeni publiki. Muzikolog Allan Moore opiše »popular music« kot »skupek glasbenih aktivnosti prisotnih v sodobnem svetu od popevk do rocka, od filmske glasbe do jazza«. (Moore v Wikipedia 2016a)

Muzikologi običajno ločijo celotno paleto glasbenih pojavov na »popularno«, »umetno« in »ljudsko« glasbo, kot je pregledno prikazano v Shemi bistvene razdelitve področja kulture in glasbe (glej Tabela 2.1).

Tabela 2.1: Shema bistvene razdelitve področja kulture in glasbe

<p>VISOKA KULTURA</p>	<p>POPULARNA KULTURA</p> <p>množična kultura, potrošniška logika</p>		<p>FOLKLORNA KULTURA</p> <p>lokalna kultura , ki ni pogojevana s strani medijev in industrije</p>
<p>UMETNA GLASBA</p> <p>Avantgardna, konceptualna, klasična</p>	<p>POPULARNA GLASBA</p>		<p>LJUDSKA - FOLK GLASBA</p>
	<p>ROCK</p> <p>povezan z blues tradicijo, protikulturni, underground in tudi eksperimentalni</p>	<p>POP</p> <p>mainstream lahko poslušljiva glasba, odvisna od diskografske industrije</p>	

Vir: Wikipedia (2016a).

Nastanek in razvoj popularne glasbe kot temeljnega kulturnega fenomena sodobne družbe, je vezan na razvoj sodobnih tehnik snemanja in difuzije zvoka: od fonografa s konca 19. stoletja

do radia v dvajsetih letih prejšnjega stoletja in naprej do kina in televizije ter dalje do današnjih digitalnih nosilcev zvoka in interneta. Razvoj popularne glasbe in tehnološki razvoj snemanja in reprodukcije zvoka sta tesno povezana, saj širitev popularne glasbe skoraj ni več mogoča brez ustrezne tehnične podpore. Prav tako pa ni popularne glasbe brez množične publike. Pogoj je bil izpolnjen v ZDA in Evropi koncem 19. stoletja, po 2. svetovni vojni pa tudi v drugih delih sveta, s pojavom in razvojem množičnih radiodifuzijskih in diskografskih medijev. Popularna glasba predstavlja enega ključnih elementov za boljše razumevanje socialnih in kulturnih značilnosti sodobne potrošniške družbe. Popularna kultura kot dobrina namenjena širokim množicam ne more ignorirati zakonitosti trga. Vzporejanje glasbe kot najvišjega izraza človeškega duha z ekonomsko logiko zgleđa na prvi pogled grobijansko in neokusno, vendar sta potrošnja in glasba dandanes nerazdružljivo povezani in medsebojno vplivata ena na drugo, njuno preučevanje pa pripomore k boljšemu razumevanju družbenih pojavov in kulturnih ter političnih razmer v sodobnem svetu. (Severino 2012)

Tudi sodobna kantavtorska glasba spada v področje popularne glasbe in je prav tako podvržena spremembam tehnologije ter zakonom trga in glasbene industrije. Obstajajo nišni kantavtorji, ki se skušajo izogibati vsem tem pravilom igre in imajo le svoj elitni krog poslušalcev. Bolj znani kantavtorji, ki se po karakteristikah približujejo rock ali pop zvezdam pa so v veliki meri izpostavljeni vsem zakonom in pastem glasbene industrije. Bistvo kantavtorskih pesmi je prav v tem, da naj bi bile spontani izraz avtorja, ne pa nekaj, kar je namensko izdelano za glasbeno tržišče, v smislu čimboljše prodaje, kar je temeljna značilnost pop žanra v industriji zabave.

Vsekakor zavzema dobra kantavtorska glasba v okviru družine popularne glasbe posebno žlahtno mesto in dejstvo, da je popularna, torej razširjena in priljubljena med ljudmi, je lahko le zelo pozitiven dejavnik napredka pri razvoju družbe.

V Italiji uporabljajo za popularno glasbo kar originalen angleški izraz »popular music«, zato ker se v italijanščini z izrazom »musica popolare« že od nekdaj označuje »ljudska glasba«.

2.2 PROTESTNA OZIROMA UPORNIŠKA PESEM

»Dobra pesem z dobrim sporočilom se ljudi dotakne bolj kot tisoč shodov«. (Ochs v Siol 2016)

Človek je za boj proti krivicam vseh vrst že od nekdaj uporabljal izrazno, komunikacijsko in združevalno sposobnost glasbe.

Glasba sama za izražanje protesta ni tako učinkovita, ker je njena govorica preveč abstraktna, duhovna in metafizična, da bi lahko dovolj močno izzvala javnost. (Misson v Zlobec 2014). Zato je idealna glasbena oblika v tem primeru pesem, kjer je besedilo nosilec močnega sporočila.

Protestne pesmi so vedno spremljale boj zatiranih družbenih skupin ali socialnih slojev, še posebej delavskega razreda. Predstavljajo politično in kulturno dediščino, ki jo je vredno ohraniti in negovati. V teh pesmih se zrcali tradicija družbenih in političnih bojov, ki so zaznamovali zgodovino vsakega naroda posebej in človeštva kot celote.

Protestne pesmi so izraz socialnih krivic in boja za človekove pravice, prav tako pa tudi prikaz vsakdanjega življenja zatiranih družbenih skupin ali socialnih razredov. Čeprav so bile napisane v različnih glasbenih slogih in v različnih zgodovinskih obdobjih, je skupna nit, ki družijo te pesmi, poseben politični naboj, poln strasti in jeze, iz katere so nastale. (Italiacheraglia 2016)

V Ljubljani se je leta 2014 odvil mednarodni muzikološki simpozij na temo »Glasba kot socialna kritika in inštrument politike«. Skupna ugotovitev udeležencev je bila, da je glasba izražala upor in protest v vseh časih in družbeno političnih sistemih in to na odkrit, prikrit ali skrit način.

Na današnjih slovenskih tleh je pesem spremljala posamezne upore in družbene dogodke že vsaj od kmečkih uporov dalje. (Stefanija v Zlobec 2014) Med protestne oziroma uporniške slovenske pesmi sodijo tako puntarska in narodno-budniška pesem od 16. do 19. stoletja kot delavska in revolucionarna pesem, ki je prišla z oktobrsko revolucijo ter protifašistična pesem iz španske državljanske vojne. K njim spadajo tudi ljudska in ponarodela protivojna pesem ter borbene partizanske pesmi, nastale v času med drugo svetovno vojno med letoma 1941 in 1945. (Križnar v Zlobec 2014)

Tudi drugod po svetu, glede na dosegljive zgodovinske dokumente, spremljajo od srednjega veka do današnjih dni razvoj človekove družbe pesmi, ki opisujejo in obsojajo socialne krivice: to so delovne in delavske pesmi, narodnobuditeljske pesmi in pesmi osvobodilnih gibanj, politične oziroma anarhistične, socialistične in komunistične pesmi, pesmi proti vojni in v podporo miru ter pesmi za uveljavitev človekovih pravic.

Slednje so tiste značilne protestne pesmi, ki jih poznamo v našem sodobnem času. Nastale so v specifičnem zgodovinskem obdobju, v času »hladne vojne« in blokvske delitve sveta: v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja v Združenih Državah Amerike. To je bilo za ZDA obdobje velikega ekonomskega razvoja in velikih sprememb v družbi. Potrošništvo je potegnilo za seboj tudi svojevrsten konformizem. Kljub naglim ekonomskim spremembam, se vloge v družini in družbi niso spreminjale, ženske in afroameričani so bili še vedno diskriminirani, državljani drugega razreda. To obdobje je močno zaznamoval boj za civilne pravice temnopoltega prebivalstva ZDA in protesti zoper ameriško vojaško prisotnost v Vietnamu. Simbol boja proti rasni diskriminaciji je bil Martin Luther King, ki je pridigal nenasilne oblike protesta in civilno nepokorščino. Protestna, angažirana pesem je postala medij preko katerega so mladi izražali odklanjanje sodelovanja v vietnamski vojni ter vsakršne oblike nasilja, odklanjali pa so tudi vrednote ameriške malomeščanske potrošniške družbe. Bob Dylan predstavlja simbol takratnega mladinskega gibanja, saj so njegove pesmi pospremile protestne pohode tisoče in tisoče mladih v ZDA in po vsem svetu. Bob Dylan je začetnik in največji predstavnik tovrstne nove protestne pesmi. Bil je zgled mnogim drugim mladim glasbenikom, tudi kantavtorjem v Italiji. (Antonella-insieme 2009)

Kakor v ZDA prav tako tudi v Italiji naglemu ekonomskemu razvoju ter spreminjanju v potrošniško družbo niso sledile progresivne spremembe odnosov v socio-ekonomski sferi, družini, v političnih in drugih družbenih strukturah. Rock in beat glasba, ki sta korenito spreminjali glasbeni okus mladih, sta pripomogli k ustvarjanju take publike, ki je bila pripravljena sprejeti kantavtorje in tudi protestne ali celo politične pesmi. Generacija '68 je bila najbolj spolitizirana generacija, ki jo je Italija sploh kdaj imela. Opazna je kontinuiteta tematik v pesmih protestnih gibanj pred letom '68 (beat, dolgolasci, gibanje proti vojni v Vietnamu, prva feministična gibanja...) ter študentskih gibanj leta '68 in delavskih protestov leta '69. Čas kantavtorske pesmi z veliko začetnico je napočil v zgodnjih sedemdesetih letih, vendar so se ti »ulični tovariši / compagni di strada«, kakor jih imenuje sociolog Manconi, začeli kaliti že v šestdesetih. V članku iz leta 1974 naredi Manconi distinkcijo med »političnimi« pevci (Pietrangeli, Della Mea, Assuntino, »Nuovo canzoniere italiano«) ter tistimi kantavtorji (Guccini, De Gregori in drugi), ki čeprav niso tako militantni:

... pišejo pesmi, ki niso komunistične ali revolucionarne, vendar imajo pozitivno vlogo... Ugotavljamo, da se tudi v Italiji, ob komunistični in revolucionarni pesmi, razvija taka vrsta pesmi, ki lahko odigra demokratično in antifašistično vlogo..... pesem, ki zaradi krajev kjer je zapeta, zaradi avtorjeve subjektivne opredelitve, zaradi

idej in čustev, ki jih promovira, zaradi umetniških zgledov, na katere se ozira, zaradi kulturnega vzdušja, ki ga ustvarja in iz katerega se napaja, zaradi celotne ideologije kateri pripada in katero širi, (taka pesem) je lahko priložnost zorenja širokih množic mladine, v demokratičnem in protifašističnem smislu. (Manconi v Tramonte 2013)

Prav takim pesmim kantavtorjev, ki vsebujejo naštete prvine oziroma so nastale kot uporniške ali protestne pesmi, je namenjena osrednja pozornost v tem diplomskem delu.

2.3 KANTAVTOR DANES IN NEKOČ

Najosnovnejša definicija pojma »kantavtor« bi lahko bila, da je to »tisti, ki poje svoje pesmi«. Vendar prepričanje nekaterih, da so zgolj zato, ker pojejo lastne pesmi že kantavtorji, mnogokrat ne zdrži natančnejše presoje. Po Assanteju naj bi pojem »kantavtor« konotiral »neko drugačno umetniško dimenzijo, ustvarjalca, ki je sposoben sugerirati svoje emocije in razpoloženja« tistim, ki ga poslušajo. Kantavtorjeve pesmi naj bi nastajale na osnovi kreativnega, poetičnega in osebnega glasbenega vzgiba oziroma navdiha, ne pa na osnovi komercialnega »navdiha« glasbene industrije in potreb industrije zabave. Prav zaradi osebnega umetniškega pristopa, kantavtorska pesem najbolje zaživi, kadar jo interpretira njen avtor sam. (Assante 2005)

Dandanes je ločnica med popevko ('pop' pesmijo) in kantavtorsko pesmijo zelo težko določljiva in nejasna. Sodobni kantavtor je po Assanteju »obrniki, svobodni mislec in fenomen množične kulture; performer in prišepetovalec razpoloženj ter vrednot; pozoren spremljevalec resničnosti, ki ga obdaja in pozoren manager samega sebe; umetnik in produkt diskografske industrije« obenem. Torej mnoge so kontradikcije, ki definirajo lik sodobnega kantavtorja. Ta zmeda je še posebno izražena v Italiji, kjer v to kategorijo štejejo najbolj družbeno angažirane in 'alter' glasbenike kot tudi komercialno najuspešnejša in svetovno znana imena. Družina kantavtorjev je resnično raznolika, saj ima vsak kantavtor svoj svet in svoj stil, ter svojstven način opravljanja umetniške in komercialne plati svojega poklica. Kar je zagotovo skupno vsem tem ustvarjalcem je preprosta definicija, da so kantavtorji »tisti, ki pojejo lastne pesmi«. (Assante 2005)

Kantavtor je hibridna figura po definiciji, tradicionalno se razlikuje od interpreta pesmi, ker je tudi 'dramaturg' svoje performance; ni samo »igravec«, ni vedno »režiser«, a vsekakor kompleksen lik umetnika. V kantavtorju je nekaj skladatelja,

nekaj literata in nekaj misleca; obenem kantavtorja ne moremo izrecno označiti kot intelektualca, pesnika ali glasbenika, in to tudi če ne želimo biti puristi. Njegov poklic je, bolje rečeno, v etimološkem smislu izraza, poklic, ki črpa modrost iz zgodovinske dediščine, ki ima dolgo in bogato tradicijo. (Luži v Assante 2005)

To je tradicija potujočih pevcev, ki so od kraja do kraja nosili svoje zgodbe in legende, spreminjajoč vse te pripovedi v »skupno dobro«, ki se je preoblikovalo v kolektivni spomin. Tudi sodobni kantavtorji nadaljujejo po tej poti in pripovedujejo o širši družbeni stvarnosti, svoje osebne zgodbe pa, s tem, ko jih delijo z drugimi, spreminjajo v javne. (Assante 2005)

Predniki današnjih kantavtorjev so tako afroameriški »bluesmeni« iz juga ZDA kakor ameriški in evropski potujoči pevci, ki so prepevali ljudske in delovne pesmi, jih predelovali ter po tem vzoru ustvarjali nove pesmi (Woody Guthrie, Pete Seeger, ...). Po njih se je zgledoval Bob Dylan, nesporni »oče« novejših generacij kantavtorjev. V lastnih in tujih glasbenih tradicijah so našli navdih tudi francoski »chansonniersi« in italijanski kantavtorji. Vsak narod ima v bistvu svojo različico »kantavtorja«.

V Angliji takšnemu ustvarjalcu pravijo »singer-songwriter«, torej pevec in pisec skladb, v Ameriki se je uveljavil »folk singer«, ljudski pevec, Rusi in Poljaki poznajo »barde«, v nordijskih deželah »skalde«, v Nemčiji »Liedermacherje«, na Balkanu »guslarje«. Tomaž Pengov, pionir jugoslovanskega kantavtorstva, eden naših osrednjih kantavtorjev v sedemdesetih in osemdesetih letih, je sebe imenoval »samospevec«. (Gombač 2015) »Izraz »kantavtor« prihaja iz Italije, a so se naši »slovarofili« zedinili, naj ostane v uporabi kar ta, saj se je že prijel.« (Kovačič v Gombač 2015) Tako je Jani Kovačič, tudi sam izvrsten slovenski kantavtor, povedal o našem, slovenskem poimenovanju te vrste posebnega ustvarjalca. Izraz »kantavtor« se je res dodobra zakoreninil v našem svetu popularne glasbe, saj se uporablja že od sedemdesetih let prejšnjega stoletja.

Spomladi 2014 je država, na pobudo skupine kantavtorjev, le-tem pravno formalno podelila status, saj je bil »kantavtor« uvrščen na seznam poklicev.

Ksenija Jus, prva uradna kantavtorica na Slovenskem, pravi, da ima večina delujočih kantavtorjev pri nas službo, kantavtorstvo jim predstavlja le prostočasni konjiček. Mnogi so se odločili za družino in so zašli v komercialo ali pa »kot umetniki docela usahnili«; mnogi pa so se odločili za umetniško življenje in bolj ko ne životarijo. (Jus v Gombač 2015) Navkljub kantavtorjem v naši družbi nenaklonjenim razmeram, obenem pa prav zaradi kriznih časov, v

katerih se nahajamo, je pri nas ta glasbena zvrst živa in dejavna. To skupino ustvarjalcev uspešno predstavlja in promovira tudi od leta 2003 delujoč festival kantavtorstva KantFest v Rušah.

»Časi so pač taki, da ljudje potrebujemo glas razuma, ki so ga kantavtorji vedno znali ubesediti in uglasbiti. Njihov glas je že od nekdaj politična gesta, introspektivni manifest, kateremu človek še posebej pozorno prisluhne v časih preizkušenj in dvomov. Negotovost današnjega sveta pomeni, da se za prihodnost kantavtorjev ne pri nas ne drugod po svetu niti bati.« (Bauman 2012)

3 ITALIJANSKI »CANTAUTORI« IN NJIHOVA »CANZONE D'AUTORE«

»Kaj je kantavtorska pesem? Glasba, ki govori duši!« (Talamo 2016)

»...Nekdo, ki izbere pesem, naj bi se ukvarjal z »manj vredno« umetnostjo: sploh ni res. Obstajajo veliki in mali umetniki, ne pa velike in male umetnosti.« (De Andre' v Cirigliano 2016)

»Cantautori« in njihova »canzone d'autore« so tipično italijanski družbeno kulturni fenomen, ki se je razvil v Italiji koncem petdesetih in na začetku šestdesetih ter doživel svoje zlato obdobje v sredini druge polovice 20. stoletja. »Cantautori / kantavtorji« kot glasbeni protagonisti tistega časa, so bili markanten glas kritične interpretacije svojega zgodovinskega obdobja, danes pa so njihove pesmi postale že klasika in predstavljajo pomemben del zgodovine italijanske popularne glasbe. Neologizem »cantautore« je bil prvič uporabljen leta 1960 in izhaja iz združitve besed 'cant(ante)' in 'autore', po slovensko 'pevec' in 'avtor'. V slovarju italijanskega jezika je obrazloženo, da je 'cantautore' »tisti, ki poje pesmi, ki jih je sam sestavil«. (Garzantilinguistica 2016) Druga definicija pravi, da je 'cantautore' »pevec zabavne glasbe, ki interpretira skladbe, ki jih je sam napisal ali muziciral.« (Treccani 2016b)

Izraz kantavtor naj bi poudarjal predvsem razliko med dotedanjimi pevci, le interpreti popevk oziroma pesmi, ter novimi pevci, ki so bili tudi avtorji ali soavtorji pesmi, ki so jih prepevali. V prejšnjem obdobju, pred pojavom kantavtorstva, se je namreč redkokdaj zgodilo, da bi bila avtor in pevec pesmi popularne glasbe ista oseba.

Pesem kantavtorjev so poimenovali »canzone d'autore«, po slovensko dobesedno »avtorska pesem«. Ta termin se je trdno zasidral v italijanskem glasbenem svetu, vendar je na nek način sporen, saj ima prav vsaka pesem, ne glede na to kdo jo interpretira, svojega avtorja in je torej, avtorska. Roberto Vecchioni, tudi sam znan italijanski kantavtor, je polemičen na račun izraza »canzone d'autore«: »'Canzone d'autore' je neposrečen in dvoumen termin, ki izhaja iz še bolj neposrečenega eponima »cantautore«. Tak termin bi moral po svoji naravi razmejiti in torej postaviti meje, medtem ko tu meje ostajajo negotove in nedoločene. Avtor česa? Lepih, resnih, angažiranih, družbenih, stilistično žlahtnih pesmi. In kdo tako pravi?« (Vecchioni v Vaglio 2014) Avtorica Pizzolo pa drugače argumentira izbiro termina za to »novo« zvrst pesmi: »Canzone d'autore« ni preprosto pesem s podpisom avtorja (canzone firmata), ker to je značilnost vseh pesmi, po pravilih avtorskih pravic. Beseda »avtor« je tu

posebej močno poudarjena, kot element razlikovanja in identitete. Avtor je tu prepoznan kot umetnik, kot ustvarjalec te pesmi.« (Pizzolo 2016) V tej pojmovni zmedi sem v diplomskem delu za besedno zvezo »canzone d'autore« uporabila uveljavljen slovenski izraz »kantavtorska pesem«, ali pa bolj poenostavljeno, kar splošen termin »pesem«.

3.1 NEKAJ ZGODOVINE

V povojni Italiji so tista leta v popularni glasbi prevladovala melodične popevke, ki so se navezovala na tradicijo italijanske melodrame (opera lirica). Pretežno osladna besedila in ušesu prijazne melodije naj bi odganjale vsakdanje probleme, obenem širile občutke umirjenosti in tolažbe. Te pesmi so odigrale vlogo prenašalca želje po pozabi grozot vojne, ki se je bila pravkar končala. Oder Festivala italijanske popevke v Sanremu je od prve edicije, leta 1951, postal glavna izložba in amplifikator italijanske t.i. »canzone melodica«. V takem kontekstu se je pri Italijanih še bolj okrepil občutek »pozabljenosti«, in to je veljalo tudi za dogodka tedanje družbene realnosti. Temu »trendu« so se zoperstavili glasbeniki iz Torina, ki so leta 1957 ustanovili skupino Cantacronache. Povezovali so se z vidnimi pesniki in intelektualci (Italo Calvino, Umberto Eco, Gianni Rodari, ...), po vzoru francoskih kolegov šansonjerjev (Brassens, Brel, Vian, Trenet, Ferre`...), ki so v istih letih sodelovali s priznanimi literati in drugimi intelektualci (Jean-Paul Sartre, Jacques Prevert, ...). Cantacronache so delovali od leta 1957 do 1963, v ključnem obdobju povojne Italije: to so bila leta ekonomskega razcveta in velikih družbenih sprememb. (Pivato 2013)

Tej mladi intelektualci, ogorčeni zaradi puhlosti eskapističnih sanremskih pesmi, ki so jih sami imenovali »hčere gastronomske glasbe«, glasbe namenjene široki potrošnji, so se načrtno lotili pisanja drugačne vrste pesmi. Glavni poudarek je bil na besedilih, ki so bila kritična in družbeno angažirana, lingvistično dodelana in zgodovinsko aktualna. Če je bil nekoč potujoči pevec tisti, ki je pel ljudstvu o mitih in legendah, je bila sedaj potreba po »cantacronache« (pevec kronik), glasniku resničnega stanja italijanske družbe tistega časa. (Franza 2013) Pripovedovali so o Italiji videni iz antikonformistične perspektive, s predelavo ljudske glasbe in partizanskih pesmi, črpajoč navdih iz Brechtovih songov, ameriškega folka in francoske šole šansonjerjev. (Sidonio 2016) Sami niso doživeli široke popularnosti in komercialnega uspeha, njihov pomen pa je ključen za nadaljnji razvoj italijanske pesmi. Bili so predhodniki in zgled novi generaciji »pravih« kantavtorjev.

Domenico Modugno je po mnenju mnogih pomembnih kantavtorjev »veliki začetnik in ustanovitelj, čeprav nezaveden« (Jachia 1998, 17) italijanske »canzone d'autore«. Pesem »Nel blu dipinto di blu«, širom sveta bolj poznana pod naslovom »Volare«, je pomenila oster rez s tradicionalno »canzone melodica«, pri nas imenovano tudi italijanska »kancona« in začetek moderne italijanske popevke oziroma pesmi. »Volare« (besedilo Migliacci, glasba Modugno) je bila leta 1958 predstavljena prav na najbolj reprezentativnem festivalu popevk »starega kova«, na sanremskem festivalu. Pesem je veličastno zmagala in doživela tudi velik mednarodni uspeh. (Vecchioni 2000)

Prav v teh letih, koncem petdesetih in na začetku šestdesetih let 20. stoletja, se je pojavila prva generacija italijanskih kantavtorjev. »Cantautori« so izhajali pretežno iz vrst nižjega ali srednjega sloja urbanega meščanstva, čeprav so pri glasbenih in kulturnih vrenjih sodelovali tudi ozaveščeni pripadniki proletariata, ki so prav tako doumeli pomembnost te nove izrazne zvrsti, namenjene množični publiki. Kot mnoge kulturne transformacije je tudi ta prišla s strani krogov kulturne progresivne elite in je bila koncentrirana v nekaterih večjih urbanih središčih. (Vecchioni 2000) Prve in najbolj znane kantavtorske »šole« so se razvile v Genovi in Milanu. Prvi kantavtorji so imeli precej skupnih točk: bili so si generacijsko blizu, saj je bila večina rojena med letoma 1935 in 1940, izhajali so iz meščanskih družin. Praviloma niso bili visoko šolani glasbeniki, temveč glasbeni entuziasti, nekateri pa literarni navdušenci. Glasbene zvrsti, ki so jih navdihovale in v katerih so se preizkušali so bile mnoge in raznolike, največji vpliv pa so nanje imeli francoski šanson, jazz in rock'n'roll. Enzo Jannacci in Giorgio Gaber, eminentna predstavnika prvih kantavtorjev t.i. milanske šole, sta igrala v jazz in rock and roll zasedbah, preden sta začela nastopati z lastnimi pesmimi. Najbolj znani prvi kantavtorji t.i. genovske šole so bili še posebej navezani na francoske šansonjerje: Fabrizio De Andre', Gino Paoli, Luigi Tenco in Bruno Lauzi. Istočasno sta v Bologni Lucio Dalla in Francesco Guccini začenjala svojo, emilijansko pot preporoda italijanske pesmi. Nekaj mlajša je t.i. rimska šola, med njene vidnejše predstavnike pa sodijo Francesco De Gregori, Antonello Venditti, Claudio Lolli. Formirala se je okoli skupine Folkstudio, ki je gojila interes za gospel tradicijo, ameriško folk in italijansko ljudsko glasbo. Tu je prvič v Italiji nastopil še zelo mlad in takrat neznan Bob Dylan. (Vaglio 2014) Edoardo Bennato, Eugenio Bennato in Pino Daniele so najbolj znani predstavniki t.i. neapeljske šole. Navedeni avtorji so resnično le »vzorec« velikega števila kvalitetnih ustvarjalcev kantavtorjev, ki so se glasbeno kalili in začenjali delovali v tistem obdobju na celotnem italijanskem teritoriju. Predalčkanje kantavtorjev po šolah pa je zelo okvirno in označuje v glavnem le geografsko

provenienco le-teh, čeprav tistega kar jih družijo je lahko mnogo manj od tistega po čemer se razlikujejo, kar je značilno za individualne umetniške ustvarjalce zaradi njihove originalnosti in edinstvenosti. Te nove glasbene »delavce«, ki so bili takoj vseč intelektualnemu delu publike in tudi delu glasbene kritike, je takoj »pograbila« glasbena oziroma diskografska industrija, ki je bila v tistih letih v polnem razmahu in na lovu za novimi glasbenimi »protagonisti«.

Kantavtorji so torej prepevali pesmi, ki so jih napisali sami, in to je ključna točka distinkcije te zvrsti: identifikacija med interpretom in avtorjem. To je pomenilo, da kar so peli je bilo del njihovega življenja, njihovega vsakdana, bila je avtobiografska izkušnja. V primerjavi z ostalo zabavno glasbo je bila to revolucionarna novost, saj je bila garant za avtentičnost in iskrenost. »Občutek iskrenosti je bistven zato, da prideš do srca ljudi.Za razliko od uradnika, ki točno ve kaj mora storiti, če nimam kaj povedati, ne povem ničesar.« (De Gregori v Sorrisi 2013) Tako avtentičnost je del italijanske publike resnično pogrešal, ker je bil sit vseh platonskih in neresničnih ljubezni ter poveličevanja »dobrih čustev« v melodičnih pesmih, ki so bile naslednice melodrame. Poleg osebno izpovednih pesmi so mnogi kantavtorji v njih izražali svoja stališča do raznih družbenih problemov in tudi to je postala značilnost in razpoznavni znak kantavtorjev te dobe: njihova družbena angažiranost.

V sedemdesetih letih doživi »canzone d'autore« največji razmah in popularnost. Prav to obdobje, sredino druge polovice 20. stoletja, mnogi označujejo kot zlato dobo italijanskega kantavtorstva. To so sicer za Italijo zelo burna leta družbenih in političnih dogodkov in sprememb. Po študentskih protestih leta '68, so sledili veliki protesti in stavke delavcev. Z manifestacijami različnih političnih strank in izvenparlamentarnih skupin, ki so večkrat degenerirale v urbano gverilo, sovpada tudi začetek terorističnega delovanja subverzivnih skupin leve in desne ekstremistične politične usmeritve, kar je tragično zaznamovalo italijansko družbo tiste dobe. (Wikipedia 2016b)

To obdobje povojne italijanske družbe je znano kot najbolj spolitizirano in vse to se je odražalo tudi v pesmih in delovanju kantavtorjev. Prisotna je bila ideja o »militantnem« kantavtorju, ki naj bi s svojim delovanjem podpiral boj in razglašal ideje določene politične, praviloma levičarske, skupine. Kantavtorji so se obnašali različno: nekateri so svojo politično opredelitev javno deklarirali, drugi so bili le simpatizerji in so koncertirali na shodih in

praznovanjih levičarskih strank. Ti drugi se večinoma niso politično opredeljevali, vendar so bili temu navkljub izbrani za simbolne glasnike takratnih gibanj.

Glasbena industrija je prepoznala v kantavtorski pesmi potencial za napajanje velikega tržišča, ki so ga predstavljali mladi, lačni sanj in identifikacije. Mladi so iskali svojo vlogo protagonistov v družbi in nove prostore in medije izražanja. Potrebovali so nekoga, ki naj bi izrazil na glas njihove ideje, sanje, čustva in stremljenja. Za mnoge izmed njih so bili kantavtorji idealne figure, saj so le-ti v svojih pesmih iskali odgovore na človeška eksistencialna vprašanja: govorili so o svobodi, strahovih, osamljenosti, prihodnosti, o novem človeku. Kantavtorska pesem je ponujala vse tisto, v čemer so se hoteli ljudje prepoznati. Koncerti v živo so postali pomembna komunikacijska pot te glasbe, ključno vlogo so odigrale tudi novonastale neodvisne radijske postaje. Z uveljavitvijo »long playing« plošč se je razširil narativni diskurz diskografske produkcije, tako da je besedilo v pesmi dobilo še večjo vlogo. (Vecchioni 2000)

Pesmi in prozni monolog, katerih besedila so predstavljena v tem diplomskem delu so večinoma iz obdobja sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Od enajstih predstavljenih je ena pesem iz začetka šestdesetih, dve pa iz devetdesetih let. Ostale pesmi so nastale konec šestdesetih oziroma v sedemdesetih letih, a vse zvenijo še vedno zelo mladostno in aktualno.

3.2 KANTAVTORSKA PESEM

Kantavtor Francesco Guccini je leta 1992, ob sprejemu nagrade Eugenio Montale za »glasbene verze«, dejal: »Pesmi niso ne poezija ne glasba, so pesmi, imajo torej neko lastno umetniško specifičnost in sebi lastno dostojanstvo.« (Guccini v Blesio 2016 a)

Moderna pesem je kratka kompozicija v verzih, uglasbena s »poslušljivo« melodijo. Tri osnovne komponente pesmi so: interpretacija, glasba in besedilo. (Pizzolo 2016) Vse tri bistvene sestavine moderne pesmi torej tudi kantavtorske pesmi so doživele na prelomu iz petdesetih v šestdeseta leta prejšnjega stoletja veliko preobrazbo.

Pevci – interpreti klasične italijanske »canzone melodica« so morali biti vokalno nadarjeni in izobraženi. Pesem so morali odpeti brezhibno po »belcanto« pravilih, navezujoč se na tradicijo italijanske melodrame. Pri pevcih – avtorjih oziroma kantavtorjih ta pravila niso več

veljala. Brezhibnost glasu, intonacija, izgovarjava, ..., niso bile več bistvenega pomena. V prvem planu je bilo dejstvo, da pesmi prepeva avtor sam, torej najvišja vrednost interpretacije je bila njena pristnost, iskrenost, originalnost.

Glasba kot bistveni element pesmi je v tem obdobju doživela spremembe in obogatitve, saj so v tem obdobju kantavtorji eksperimentirali, iskali nove oblike glasbene izraznosti in vnašali v svoje pesmi raznolike glasbene izkušnje in vplive zvrsti, ki so jih spoznavali preko medijev popularne kulture. Ti glasbeni vplivi so prihajali tako s strani stare celine kot preko Atlantika. Italijanski kantavtorji so črpali navdih iz mnogih žanrov: šanson, kabaretni song, folk, country, jazz, blues, rock'n'roll, vendar so segali tudi v korenine domače tradicije, črpajoč iz ljudskih, delovnih, partizanskih in drugih protestnih pesmi ter napevov.

Fabrizio De Andre` je o svojem »poklicu« kantavtorja in o razmerju med besedami in glasbo v svojih pesmih povedal:

... Glasba je preprosto le medij, preko katerega sem se namenil izraziti svoje občutke, tudi tiste, ki so lahko sinteze ali razčlenitve dejanj in dogodkov, ki sem jih videl, slišal, ali o njih le bral. Nisem glasbenik, ker v tem primeru bi se omejil le na skladanje glasbe, nisem pesnik, ker če bi to bil, bi se omejil le na ustvarjanje poezije torej bi pisal, sem kantavtor torej opravljam 'kombinirano' delo, ki potrebuje za izpolnitev poskusa izraznosti obe sestavini, tako besede kakor glasbo. Zame imajo večjo vrednost besede, ker sem z njimi 'bolj na ti', bolj se počutim ko pišem, kot pa kadar skladam. Sem bolj tekstopisec kot pa glasbenik. Poudarjam, glasba zame predstavlja še vedno le tramvaj s katerim prevažati besede naokoli. (De Andre` v Solano 2007/8)

Tu je nakazana bistvena razlika med prejšnjo vrsto pesmi in novo »canzone d'autore«: pomembnost teksta, v vsebinskem in literarnem smislu. Medtem ko v popevkah 'starega kova' besedilo ni bilo pomembno oziroma je bilo praviloma nerealno, sladkobno in banalno, so pesmi kantavtorjev osebno izpovedne in pripovedujejo o zgodbah in problemih vsakdanje realnosti. Literarni jezik praviloma dosega visoke standarde, saj je prav umetniška kvaliteta besedila ena bistvenih značilnosti teh pesmi. Nekateri so zato kantavtorje označili za novodobne poete. Deghenghi o pomembnosti poezije v današnjem svetu pravi:

V naši dobi se zdi, kot da ni prostora za poezijo, ker so nam njeni parametri : samota, tišina, globina, trajnost, nematerialnost, nekako tuji. Vendar prav v družbi, kjer ima vsaka stvar svojo ceno in kjer je vse podvrženo zakonitostim trga, nezmožnost poezije,

da se spremeni v blago, nam jo razkrije v pravi luči, v njeni čistosti. Kljub njeni navidezni nekoristnosti, a prav zaradi tega, poezija izkaže svojo najvišjo vrednost: to, da je velika šola svobode in kot taka nepogrešljiva. V vsakem, ki ji zna prisluhniti in si zna prisluhniti, ponudi oporne točke in bistvene sugestije za boljše življenje. Tako pesnik, večkrat nenamenoma, nagovarja človeka, naj se obrne vase, naj ne izgubi upanja, naj išče svojo identiteto, naj razširi svoj pogled na realnost, pogled, ki združuje racionalno in iracionalno, zavedno in nezavedno, preteklost in sedanjost. (Deghenghi Olujić 2006, 90–91)

Prvine poezije kot literarne zvrsti kakor tudi teme, ki jih obravnava, najdemo v mnogih kantavtorskih pesmih.

Seveda pa ni zato mogoče že a priori označiti kantavtorja za pesnika, ker je v veliki večini primerov prav on tisti, ki zavrača tako opredelitev: »Ne prenašam tistega, ki pravi, da je (glasbena) pesem poezija. Včasih se koga lahko »znebiš«, tako da ga označiš za pesnika. Eno je, da mu priznaš, da je vsekakor pripovednik, drugo pa zahtevati, da njegovi verzi ohranijo smisel tudi iztrgani iz glasbe.« (De Gregori v Blesio 2016a) Kantavtor De Gregori o isti temi pove še naslednje : »Berem zelo malo poezije, vendar tiste malo, kar jo poznam, nima nič skupnega s pesmijo. Pesem je povezava inteligentnih in muzikalnih besed, ki lahko zaživijo le z glasbo. Vendar to ne pomeni, da so te glasbene besede za ljudi manj pomembne. One so, kot filmska umetnost, tiste, ki oblikujejo našo kulturo.« (De Gregori v Sorrisi 2013)

Kljub poetični moči besedil glasbenih pesmi »ne smemo izgubiti izpred oči dejstva, da je »canzone d'autore« zvrst umetnosti, ki temelji na nerazdružljivem prepletu besed, glasbe in glasu in da gre za avtonomno izrazno obliko,« (Deghenghi Olujić 2006, 92)

Prav zahvaljujoč povezanosti in nerazdružljivosti glasbe in besed, je sporočilnost le-teh potencirana in je lahko tudi bolj »množična«, saj sporočilo pesmi najde pot tudi med poslušalce mlajše generacije, ki se pisani besedi ali celo poeziji težje in redkeje približajo.

Vsekakor so »glasbene besede« kantavtorjev imele in imajo še danes moč in vpliv na njihove poslušalce. Francesco De Gregori meni o svoji vlogi kantavtorja: »Ali sem angažiran kantavtor? Ne verjamem. Med ustvarjanjem glasbe naj bi se zabavali, in po pravici povedano, izraz kantavtor mi ni preveč všeč. Se pa angažiram, da vsaka moja skladba ljudem nekaj pove.« (De Gregori v Sorrisi 2013)

Kantavtor Fabrizio De Andre` je o moči, ki jo ima lahko pesem, povedal: »Prepričan sem, da na nekakšen način, pesem lahko vpliva na družbeno zavest, vsaj na površinski ravni. Menim, da pesem lahko, v določeni meri, usmerja osebe k določenemu načinu razmišljanja in k posledičnemu ravnanju. Meni se je to zgodilo z Brassensom, ne vidim zakaj ne bi bilo podobno tudi pri drugih ljudeh.« (De Andre` v Stampalternativa 2016)

4 PRIMERI DRUŽBENO KRITIČNIH PESMI

Kot konkreten dokaz angažiranosti italijanskih kantavtorjev v preučevanem obdobju sledi predstavitev in analiza štirih značilnih pesmi iz tistega obdobja, ki obravnavajo različne, takrat zelo aktualne družbene problematike. To so tudi značilne vsebine protestnih pesmi nasploh: antimilitaristično in pacifistično sporočilo; kritika socialnih nepravilnosti; obsodba neodgovornega odnosa do narave; prikaz zlorabe ideologij, nazorov in prepričanj. »Pierova vojna« je prva predstavljena pesem in je še danes zelo znana in izvajana protivojna balada; socialna pesem »Sem videl kralja« prikaže na svojstven način socialno neenakost. Kantavtorska pesem z naslovom »In vendar piha« je tipična pesem z močnim naravovarstvenim sporočilom, pesem »Konformist« pa opisuje kako posebne vrste človek, v bistvu človek naše sodobnosti, dojema in uporablja ideologije.

4.1. PESEM O VOJNI IN NASILJU

Med protestnimi pesmimi, ki so jih v Italiji najraje peli v času študentskih nemirov leta 1968 je tudi balada »La guerra di Piero/ Pierova vojna«. Njen avtor je Fabrizio De Andre' (1940-1999) iz Genove, pesnik »par excellence« med italijanskimi kantavtorji. V svojih pesmih je pripovedoval zgodovino skozi življenjske zgodbe ljudi »brez imena«, družbenih izobčencev: prostitutk, potepuhov, alkoholikov, drogiranec, kriminalcev. Imel je poseben dar, da je o vseh teh »negativnih« likih pripovedoval s prepričljivim realizmom in globokim človeškim spoštovanjem.

Pesem »Pierova vojna« je Fabrizio De Andre' napisal že leta 1964 in je kot pacifistična in antimilitaristična himna nekaj let kasneje postala izjemno popularna in priljubljena. Navdih je črpal iz življenjske zgodbe svojega strica, ki je preživel koncentracijsko taborišče in ga je ta bridka izkušnja zaznamovala za celo življenje. (Wikipedia 2016c)

PIEROVA VOJNA

Spiš pokopan sredi žitnega polja/ ni vrtnica ni tulipan,/ ki bdita nad tabo ob senčnih jarkih,/ le tisoč makovih rdečih cvetov./

»Ob bregu mojega potoka/ hočem da se spuščajo srebrnkaste ščuke,/ ne pa več trupla vojakov,/ ki jih v naročju tok nosi navzdol.«/

*Tako si pravil in bila je zima/ in kot drugi proti peklu/ greš žalosten, kot tisti, ki mora/
veter ti pljuva sneg v obraz./*

*Ustavi se Piero, ustavi se zdaj/ pusti, da veter te malo prepaha,/ o mrtvih v bojih
prinese ti glas,/ kdor dal je življenje v zameno dobil je križ./*

*A ti ga nisi poslušal in čas je mineval/ v plesnem ritmu letnih časov / in uspelo ti je
prečkati mejno črto/ nekega lepega pomladnega dne./*

*In ko si marširal z »dušo na ramenih«/ si zagledal človeka na koncu doline,/ ki je bil
ravno tako dobre volje kot ti/ le uniformo druge barve je imel./*

*Ustrelil ga, Piero, ustrelil ga zdaj/ in po enem strelu ga ustrelil še enkrat/ dokler ga ne
boš videl izkrevavelega,/ pasti na tla pokriti lastno kri./*

*»In če ga ustrelim v čelo ali v srce/ on imel bo le čas za umret/ a meni čas bo ostal, da
bom videl/ videl oči človeka, ki umira.«/*

*In ko si tako obziren do njega / oni se obrne, te vidi in se ustraši/ in pograbi za orožje/
brez da bi dvakrat pomislil kot ti./*

*Na tla si padel brez enega krika/ in si v enem samem trenutku spoznal,/ da ne boš imel
dovolj časa,/ da bi se oprostil za vse svoje grehe./*

*Na tla si padel brez enega krika/ in si v enem samem trenutku spoznal,/ da se tvoje
življenje končuje tisti dan / in da ni več poti nazaj. /*

*»Ninetta moja, umreti v maju/ za to rabiš dosti, preveč poguma./ Ninetta lepa,
naravnost v pekel / bi rajši pozimi odšel.«/*

*In ko te je poslušalo žito/ si stiskal v rokah puško,/ a v ustih si stiskal besede/ preveč
ledene, da bi se lahko stopile na soncu./*

*Spiš pokopan sredi žitnega polja/ ni vrtnica ni tulipan,/ ki bdita nad tabo ob senčnih
jarkih/ le tisoč makovih rdečih cvetov./*

(De Andre` 2016) Prevod: Marina Agostini

V pesmi se mlad vojak, potem ko je v vojni že marsikaj doživel, lepega pomladnega dne sreča 'iz oči v oči' s sovražnikom. Piero je prvi, ki opazi fanta istih let in iste volje kot je on

sam in ki prav tako nosi uniformo, le da je ta drugačne barve. Piero se za trenutek obotavlja in ne poprime takoj za puško, vendar njegova reakcija ali boljše »nereakcija« ni plod strahopetnosti, temveč osnovne instinktivne človeške solidarnosti, saj razume, da fant, ki mu stoji nasproti v resnici ni njegov sovražnik, da je v istem položaju kot on sam in mu ga je žal. Oba sta le 'kmeta' v absurdni vojni igri, ki postavlja nasproti reveže proti revežem. Koristi od te igre, kjer se drugi igrajo z njihovimi življenji pa imajo le oblastniki, torej tisti, ki igro vodijo. Piero se zaveda, da v vsakem primeru izgubi, če strelja ali ne, saj ko postaneš del take vojne 'igre', si lahko le rabelj ali žrtev, v nobenem primeru zmagovalec. V tem primeru Piero izgubi največ, saj izgubi svoje življenje. Pesem je rahločutna in presunljiva hkrati, ostra obsodba nesmiselnosti in okrutnosti vseh vojn in vsakršnega nasilja človeka nad človekom. Njeno sporočilo je brezčasno in univerzalno in še vedno kruto aktualno.

4.2. PESEM O SOCIALNI NEPRAVIČNOSTI

»Ho visto un re/ Sem videl kralja« je satira proti oblasti in prikazuje na poseben humoren način krivične družbene odnose. Besedilo je napisal Dario Fo v obliki »lažne« ljudske pesmi za svojo gledališko predstavo ljudskih pesmi na temo dela. V pesmi je tudi nekaj verzov v lombardskem dialektu. Dario Fo, letnik 1926, je gledališki in vsestranski umetnik ter levičarski aktivist. Leta 1997 je prejel Nobelovo nagrado za literaturo. Njegova gledališka dela karakterizira ostra družbena in politična satira. Uspešno je sodeloval tudi s številnimi italijanskimi kantavtorji.

Pesem »Ho visto un re« je leta 1968 posnel Enzo Jannacci, zelo originalen kantavtor iz Milana, znan po svojem prepoznavnem »nonsens« humornem in žalostnem stilu ob enem. Na državni televiziji so mu s to pesmijo, zaradi cenzure besedila, prepovedali nastopiti. Precej let kasneje je postala pesem zelo znana, potem ko so jo zapeli prav na taisti državni televiziji Jannacci, Fo in drugi znani pevci in komiki. (Wikipedia 2016č) Ta pesem potrjuje tudi dejstvo o plodnem sodelovanju različnih ustvarjalcev v svetu kantavtorske glasbe v tistem obdobju, kar pa velja tudi v današnjem času. Pesem je vključena v album »Vengo anch'io / Grem tud' jaz« iz leta 1968.

SEM VIDEL KRALJA

Daj daj, no povej....oh ja, no ja..../ - Sem videl kralja./ - Kaj pravi, da je videl?/ - Videl je en'ga kralja!/- Oh, ja; no, ja./ - Kralja, ki je jokal, ko je sedel v sedlu/ in točil

solze, tako veliko solz,/ da ja bil moker tudi konj!/ - Ubogi kralj!/ - In ubožec tudi konj!/ - Oh, ja; no, ja./ - Cesar mu je pobral en lep grad.../ - Oh, ti baraba!/ -od dvaintrideset, ki jih on ima./ - Ubogi kralj!/ - In ubožec tudi konj!/ - Oh, ja; no, ja./

- Sem videl ško..../ - Je videl kaj?/ - Videl je en'ga škofa!/ - Oh, ja; no, ja./ - Tudi on, on se je jokal, zganjal/ je velik hrup, grizel je tudi roko./ - Čigavo roko?/ - Mežnarjevo roko!/ - Ubogi škof!/ - In ubožec tudi mežnar!/ - Oh, ja; no, ja./ - Kardinal mu je pobral eno opatijo..../ - Oh, ubogi Kristus!/ -od dvaintrideset, ki jih on ima./ - Ubogi škof!/ - In ubožec tudi mežnar!/ - Oh, ja; no, ja./

- Sem videl bogat..../ - Je videl kaj?/ - Videl je bogataša! En'ga gospoda!/ - Oh, ja; no, ja./ - Revček je točil solze nad čašo vina/ in vsaka kap..., in vsaka kaplja je padala..../ - Noter v vino?/ - Ja, ki je b'lo vse bolj vodeno!/ - Ubogi revček!/ - In ubogo tudi vino!/ - Oh, ja; no, ja./ - Škof, kralj, cesar/ so ga napol uničili/ odnesli so mu / tri hiše in en zaselek/.... od dvaintrideset, ki jih on ima./ - Ubogi revček! - In ubogo tudi vino!/ - Oh, ja; no, ja./

- Sem videl podeželana./ - Je videl kaj?/ - En'ga kmeta!/ - Oh, ja; no, ja./ - Škof, kralj, bogataš, cesar,/ celo kardinal, so ga napol uničili/ odnesli so mu:/ hišo / gospodarsko poslopje / kravo / violino / zaboječ kakijev / radijski tranzistor / plošče Ota Pestnerja / ženo!/ - In pol', še kaj?/ - Sina vojaka/ tudi prašiča so mu pobili..../ - Ubogi prašič!/ - Sem mislil na prašiča..../ - Oh, ja; no, ja./ - Ampak on ne, on se ni jokal, še več: hihital se je!/ Ha! Ha! Ha!/ - Ma kaj, je nor?/ - Ne! / - Stvar je v tem, da mi kmetje..../ Mi kmetje..../

In vedno veseli moramo biti,/ ker naše jokanje kralja potre/ škodi bogatemu in kardinalu/ postanejo žalostni če jočemo mi!//

(Jannacci 2016) Prevod: Marina Agostini

V pesmi nekaj kmetov opravlja oblastnike, katerim je nekdo, ki je hierarhično višje situiran, odnesel majhen delež njihovega velikega premoženja. Vsi po vrsti so zaradi take izgube nesrečni. Le kmet se hihita, čeprav so njemu ti veljaki odnesli celotno skromno materialno imetje, še več, odnesli so mu tudi ženo in sina. Grenko - ironični nauk te zgodbe je, da najrevnejši in najbolj izkoriščani se ne smejo nikoli pritoževati, čeprav bi bili do tega najbolj upravičeni, ker na ta način vznemirjajo in razžalostijo svoje gospodarje. Vdani morajo biti v

svojo usodo in trpeti potihoma. Čeprav v pesmi nastopajo oblastniki iz fevdalnih časov (kralj, cesar), a kmetu odnesejo plošče in tranzistor, to časovno neskladje ni moteče. Razlog je ta, da ne glede na različna zgodovinska obdobja bistvo nepravičnega izkoriščevalskega odnosa med reveži in bogatimi, med zatiranimi in zatiralci ostaja isto in se ne spreminja. Pesem ne kliče k upor, temveč na ironičen način ozavešča o družbenem stanju. Velika odlika in funkcija take vrste pesmi je, da prikaže probleme na ironičen, zabaven način. Tak način pa je včasih celo bolj učinkovit od drugih, bolj direktnih in 'militantnih'. Človek potrebuje tudi sprostitve, ko doživlja »kronične« frustracije in nepravičnosti. Zabava brez poneumljanja in zavajanja pa je zares žlahtna stvar, saj pomaga preživeti, premisliti, »opozorjen človek pa je na pol rešen«, pravi italijanski pregovor (Uomo avvisato, mezzo salvato). Tudi v današnjem času je sporočilo pesmi še kako aktualno, saj sta se v naših zahodnih družbah socialna nepravičnost in prepad med revnimi in bogatimi le še povečali. Prav tako to velja tudi na globalni ravni za razmerje med revnimi nerazvitimi in bogatimi razvitimi državami.

4.3. PESEM O NEODGOVORNEM ODNOSU DO NARAVE

»Eppure soffia/ In vendar piha« je ena bolj priljubljenih in izvajanih pesmi z angažirano vsebino iz burnih sedemdesetih. Napisal jo je Pierangelo Bertoli¹ leta 1976 in je postala prava ekološka in protivojna himna. Tudi danes jo uspešno izvajajo nekateri znani italijanski kantavtorji srednje generacije (Ligabue, Luca Carboni).

IN VENDAR PIHA

Voda se polni s peno, nebo je z dimom zakajeno/ bolna kemija uničuje življenje v rekah / na smrt bolni ptiči še komaj letijo/ koristoljubje zaprlo je vrata življenju. /

Celoten otok je v morju našel svoj grob,/ ker lažen napredek je hotel preizkusiti bombo/ in potem dež, ki bi odžejal zemljo, ki je življenje/ prinaša ji smrt, ker je radioaktiven./

¹Pierangelo Bertoli (1942 – 2002) je samega sebe označil za 'obrtnika pesmi'. Bil je član italijanske komunistične partije in aktivist v vseh pogledih, tudi v svojih pesmih, kjer je obravnaval mnoge kočljive teme, ki so bile predmet takratnih bojev za uveljavitev civilnih pravic. (Wikipedia 2016d)

*In vendar veter še piha/ pljuska ladjam vodo v premec / in med listi šepeče pesmi/
poljublja rože in jih ne utrga./*

*Nekega dne je denar odkril svetovno vojno / zverinskemu instinktu je dodal svoj
gnili pečat/ je ubil, požgal, uničil v žalostnem rožnem vencu/ in s črnim prtom zemljo
celo obdal./*

*In kmalu skriti ključ do novih skrivnosti / tako bodo z blatom prekrili celo druge
planete/ sprožili vojno med sonci, onesnažili zvezde/ zločine proti življenju imenujejo
napake./*

In vendar veter še piha...

*In vendar narahlo se dotakne poljan/ poboža gore po obronkih/ ženskam lase
skuštra/ in tekmuje s pticami v letenju./*

In vendar veter še piha!!!

(Bertoli 2016) Prevod: Marina Agostini

Dosežena stopnja tehnološkega razvoja (»lažen napredek«) neti v človeku lažno prepričanje, da je vsemogočen: to je značilen napuh človeške vrste, ki misli, da je nad naravo in močnejši od nje. Namesto da bi si človek s pridobitvami civilizacije lajšal življenje, s sebi lastnim egoizmom, brez spoštovanja do vsega živega in neživega kar je na Zemlji, ropa, onesnažuje in uničuje naravno bogastvo (»bolna kemija«, radioaktivnost). Ne zaveda se dovolj, da si žaga vejo na kateri sedi, saj brez narave, brez tistega iz česar izhaja oziroma česar je sam konstitutivni del, zanj kot človeško vrsto ni preživetja. Človek ne zna obvladati dobrin tehnološkega razvoja, ki jih je bil sposoben ustvariti in jih prepogosto uporablja v škodljive namene, za izvajanje nasilja nad naravo in sočlovekom. Človeška požrešnost (»koristoljubje«), sla po ekonomski in politični moči je zanetila vojne (»je denar odkril svetovno vojno«) in mehanizme verižnega nasilja brez konca nad naravo in nad ljudmi. Avtor napoveduje, da se bo ta uničujoča sila kmalu razširila tudi onstran meja naše Zemlje (»tako bodo z blatom prekrili celo druge planete/ sprožili vojno med sonci, onesnažili zvezde«). S temi verzi, ki nakazujejo možno prihodnost hoče Bertoli poudariti, da človek pri svojem uničevalnem početju ne pozna meja in je neustavljiv. V naslednjem verzu (»zločine proti življenju imenujejo napake«) pa poudari človekovo omalovaževanje in minimiziranje tega lastnega početja. Refren (»In vendar veter še piha«) je pravo nasprotje ostalim kiticam. Veter

je simbol življenja, pozitivne energije in narave, ki vztraja in je močnejša od katerekoli človekove neumnosti in zablode. Navkljub dramatičnim tonom verzov kitic, veje iz verzov refrena neke vrste optimizem. Tu je izražena ljubezen do narave in zaupanje vanjo, saj bo narava vsekakor vedno zmagala. Če bo človek spoštoval njene ritme in ravnovesja, kar predpostavlja 'uravnovešenje' človeka samega, pa bo skupaj z naravo 'zmagovalec' tudi sam. Pesem ima že štirideset let, vendar še danes zveni »udarno« in aktualno, saj so se problemi onesnaževanja okolja v vseh variantah na lokalni ter globalni ravni le namnožili in postali še bolj zapleteni. Zavedanje o tej problematiki je na višji stopnji, vendar je njeno reševanje težavno, saj so v onesnaževanje in brezbržno izkoriščanje naravnih virov vpleteni močni akterji (korporacije na globalni ravni, ...), ki se nimajo namena odreči svojim ozkogledim interesom. Pesem »In vendar piha« še vedno izpolnjuje svojo nalogo: ozavešča ljudi in jih s svojo energijo spodbuja k akciji, k aktivnemu zavzemanju za reševanje življenjsko pomembnih okoljskih problemov.

4.4. PESEM O ZLORABI IDEOLOGIJ

»Il conformista/ Konformist« je pesem iz leta 1996, najmlajša izmed vseh predstavljenih pesmi. Avtorja sta Giorgio Gaber (predstavljen v naslednjem poglavju) in Sandro Luporini. Leta velikih upov, političnega idealizma in aktivizma so že krepko za Italijani in napočil je popolnoma drugačen čas, čas neoliberalizma Silvia Berlusconi, kateremu take vrste »brezhrbteničen« človek opisan v pesmi zelo pristaja, saj je njegov produkt in hkrati ogledalo. Pesem je vključena v album »Un' idiozia conquistata a fatica/ S težavo osvojena bedarija«.

KONFORMIST

Jaz sem nov človek/ tako nov, da je že nekaj časa/ kar nisem niti več fašist/ sem senzibilen in nesebičen, orientalist/ in leta '68 sem bil tudi malo protestnika./

Že nekaj časa naravovarstvenik/ pred kakšnim letom sem se v splošni evforiji počutil/ tako kot nekoliko vsi, socialist./

Jaz sem nov človek/ za božjo voljo to pravim dobesedno/ sem progresist/ istočasno liberalen protirasist/ in sem dobrega srca sem živalovarstvenik./

Nisem več pristaš deljenja pretiranih socialnih prejemkov / zadnje čase sem malo proti toku/ sem federalist./

Konformist/ je nekdo, ki je običajno vedno na pravi strani/ konformist/ ima vse odgovore lepe jasne v svoji glavi/ je koncentrat mnenj,/ ki pod roko nosi dva ali tri dnevne časopise./

In ko se mu zahoče misliti razmišlja na osnovi tega kar mislijo drugi/ mogoče kot dober oportunist/ se prilagodi brez, da bi si belil glave/ in živi v svojem paradizu./

Konformist/ je popoln človek, ki se giblje/ brez konsistence, konformist/ trenira spust v morje večine/ je precej razširjena žival,/ ki živi od pogovornih fraz./

Ponoči sanja in prikažejo se sanje drugih sanjačev/ podnevi pa napoči njegov čas,/ ki je živeti v miru s svetom/ in utirati si pot lebdeč nad gladino... konformist/ konformist./

Jaz sem nov človek/ in z ženskami imam izjemen odnos/ sem feminist/ sem vedno na razpolago in sem optimist evropeist./

Nikoli ne povzdignem glasu sem pacifist/ bil sem marksist-leninist/ in malo kasneje, ne vem zakaj, sem se znašel/ katokomunist./

Konformist/ se ne zaveda, da se odbija bolje od žoge konformist/ razviti balon, ki ga napihujejo medijske informacije/ je rezultat posebne vrste,/ ki vedno leti nizko tik nad površjem./

Potem se sveta dotakne s prstom in se počuti samouresničenega/ živi in to mu zadošča/ in moram reči, da sedaj je že/ zelo podoben vsem nam konformist/ konformist./

Jaz sem nov človek/ tako nov, da se opazi že na prvi pogled / sem novi konformist

(Gaber 2016a) Prevod: Marina Agostini

Človek iz devetdesetih let prejšnjega stoletja opisan v tej grenko – ironični pesmi je popolno nasprotje tistega iz sedemdesetih, ki se je oprijel neke politične ideologije in jo goreče in nekritično zagovarjal tudi takrat, ko se je izkazalo, da so taka prepričanja ekstremistična, enostranska ali preživeta oziroma ni hotel videti in priznati negativnih posledic, do katerih je pripeljalo ravnanje ljudi v imenu te ideologije. Konformistova ideologija pa je ta, da je brez ideologije. Take vrste človek menjuje ideje in prepričanja kot po tekočem traku, kot kameleon barvo kože, a sprejema jih le navidezno in ne zato, ker bi v katero od njih zares verjel. To počne iz oportunitizma torej osebnih koristi ali zato, da si ne bi nakopal problemov ter bi lahko še naprej užival v svoji coni udobja. To je značilna drža sodobnega človeka: izrazit individualizem in brezbržnost do realne situacije v kateri se družba nahaja. Tak človek si ne

postavlja mnogo vprašanj in nima dvomov, slepo verjame v kar mu »servirajo« množični mediji, saj ni več sposoben samostojnega in kritičnega mišljenja. Čeprav je po eni strani »individualist«, se po drugi vedno prilagodi večini, da si le ne bi nakopal problemov in zgloda zadovoljen s svojim povprečnim, ukalupljenim življenjem. Avtorja naslikata novodobnega človeka brez hrbtenice in s trditvijo, da smo vsi vsaj nekoliko podobni take vrste človeku izzoveta poslušalce, naj se ozrejo vase in ugotovijo, v kolikšni meri so tudi sami – konformisti.

5 GIORGIO GABER IN »PESEM - TEATER«

Giorgio Gaber je eden najbolj priljubljenih in priznanih italijanskih kantavtorjev, ki je razvil sebi lasten prostor in obliko umetniškega izražanja. Skupaj s Sandrom Luporinijem je začetnik žanra »teatro-canzone/ pesem-teater«. V svojih delih je bil neizprosno kritičen in ironičen komentator italijanske družbe in vseskozi je nagovarjal k etični preobrazbi človeka.

Giorgio Gaberščik je pravo ime tega vsestranskega umetnika, rojenega v Milanu leta 1939, slovenskih korenin po očetovi strani (Trst, Goriška). (Wikipedia 2016e) Kot otrok je zaradi rahle pareze roke, po vzoru starejšega brata, vadil kitaro in postal dober kitarist. Zelo mlad se je vključil v glasbene kroge takrat zelo živahnega Milana. Igral je v različnih rock'n'roll zasedbah tistega časa, tudi skupaj s Tencom in Jannaccijem, ki sta se kasneje prav tako podala v kantavtorske vode. Posnel je eno prvih rock skladb v italijanščini, prav tako je snemal tudi popevke, nekatere so bile delo drugih priznanih avtorjev besedil, nekatere pa je že pisal sam. Mnoge njegove plošče so postale velike uspešnice. V 60. letih je štirikrat nastopil na sanremskem festivalu. Postal je pravi »showman« na italijanski televiziji, kjer je vodil tudi priljubljene sobotne razvedrilne oddaje. Nanizal je kar nekaj uspešnih projektov v okviru gledališča, kjer so bili njegovi sodelavci: Maria Monti, s katero sta imela predstavo o Milanu in o njegovih starih pesmih; režiser Dario Fo, ob katerem je Gaber resnično vzljubil gledališče; znana pevka Mina, s katero sta se skupaj podala na glasbeno gledališko turnejo. (Pivato 2013)

Leta 1970, na vrhuncu uspeha, je dokončno zamenjal televizijski ekran za gledališki oder in se od tu podal na povsem novo umetniško pot. (Wikipedia 2016 e) »...Nato sem se vprašal, če naj bi uspeh, popularnost in denar, ki je bil rezultat vsega tega, pogojevali moje življenje, moje izbire. Odgovor je očiten: odkril sem, da mi je gledališče bolj pisano na kožo, da me bolj zabava, da mi omogoča neposredno izražanje, brez mediacije glasbene plošče ali TV kamere kot vmesnika med umetnikom in njegovo publiko. ...« (Gaber v Wikipedia 2016e)

Gaber se je v dotedanjih vlogah, ki so mu sicer prinesle ogromen uspeh in popularnost, počutil utesnjene in želel si je tak prostor, kjer bi se lahko izrazil neposredno, brez filtrov in pogojevanj med nastopajočim in poslušalci oziroma gledalci. Leta 1970 je debutiral v gledališču s predstavo »Il signor G/ Gospod G«. »Gospod G« (G kot Gaber ali »gente« – ljudje) je lik, ki ne igra več neke vloge, temveč igra samega sebe, osebo, ki je lahko Gaber ali pa kdorkoli izmed gledalcev. Ta lik predstavlja prav povprečnega človeka srednjega sloja s svojimi problemi, dvomi, bolečinami.

Gospod G je človek, ki se s težavo prebija skozi življenje in kateremu se sesujejo drug za drugim miti mladosti. Ta 'slehernik' je poln protislovij in negotovosti, nima poguma, da bi se kar vrgel v boj in spopad, vendar se noče izolirati in s tem izgubiti stika s svetom, ki ga obdaja. Njegova sposobnost, da se ne pusti preveč vplesti noče biti ne strahopetnost ne beg: raje je to hrepenenje po tem, da bi nas naučil nečesa, kar vedno bolj izgubljam: težko dosegljive vrline tolerantnosti, sposobnost gledati na dogodke z umirjenostjo in razmislekom. (Straniero v Altevista 2016)

S tem novim likom se rodi tudi nov žanr: »il Teatro - Canzone/ Pesem - Teater«, »izrazni žanr gledališkosti, besede in glasbe...., sestavljen iz izmenjujočih se pesmi in monologov, točneje, iz zapetih in recitiranih delov«. S to definicijo so leta 2003 levičarski parlamentarci vložili predlog za priznanje in zaščito Gabrovega »pesem-teatra«. (Pivato 2013)

Odločilen vpliv na Gabrovo umetniško delovanje in posledično na nastanek te nove oblike glasbeno - gledališkega izražanja sta odigrala režiser in vsestranski umetnik Dario Fo ter francoski šansonjerji, predvsem Jacques Brel. Največje zasluge pa gredo Sandru Luporiniju, slikarju in filozofu, s katerim sta bila z Gabrom dobra prijatelja, postala pa sta tudi tesna in nadvse uspešna sodelavca. Bila sta ena najplodovitejših umetniških navez tistega obdobja. Skupaj sta napisala vse pesmi in monologe gledaliških recitalov teatra-canzone. Ko so Luporinija vprašali, ali se ne počuti potisnjenega v ozadje, kar se tiče priznanja njunemu skupnemu delu, je odgovoril, da je konec koncev bil Gaber tisti, ki se je vsakič na odru izpostavljal v prvi osebi. Zato bomo govorili o Gabrovem pesem-teatru, čeprav sta njegova avtorja dva: Gaber in Luporini. (Wikipedia 2016e)

S svojimi tematskimi recitali je Gaber požel uspeh v »crescendu«. Ustanovil je tudi lastno diskografsko hišo, »Carosello«, kjer je izdajal »live« posnetke svojih gledaliških predstav kakor tudi albume posnete v glasbenem studiu. »Recital je zame ena vrsta pregleda tistih stvari, ki so me pretresle ali vzbudile moj interes tekom leta: preoblikovanje na glasbenem nivoju nečesa, kar imaš v sebi in izbruhne v nizu pesmi, v situaciji ki nato postane gledališka. Možnost se gledališko izraziti, iti na oder in povedati, kar mislim o svetu in o vsem kar me obdaja je velikanski privilegij.« (Gaber v Musictory 2016)

Gaber je bil take vrste umetnik s posebno občutljivostjo, ki mu je omogočala zaznavati dogajanja in spremembe okoli sebe ter si je o tem nenehno postavljala vprašanja: »uporabljal je besede kot delovno orodje, pesem kot teren raziskovanja in umetniško izraznost kot prakso

svobode.« Preko svojega pesem–teatra je deloval kot »pričevalec kolektivne zavesti« in želel je s svojim glasom na etični, kulturni in politični ravni doprinesti k spremembam človeka kot posameznika ter posledično družbe kot celote. (Bonavia 2004, 9)

S svojimi predstavami civilnega gledališča je več kot trideset let držal kritično ogledalo italijanski družbi. Ironija in sarkazem na račun vseh ideologij prisotnih takrat na politični in kulturni sceni so glavne karakteristike njegovih del, kjer se loteva države, cerkve in malomeščanstva. Nič manj ostrih kritik ni namenil levici in njenim mitom, predvsem v 70. letih. Za Gabra je bilo pomembno »spremeniti se zares, spremeniti se od znotraj, kar je nekaj drugega« (iz predstave »Dialog med enim angažiranim in enim ne vem«, 1972). (Pivato 2013) To misel lepo ponazarja pesem »Un'idea/ Ideja«, napisana leta 1972, iz predstave in albuma »Far finta di essere sani/ Delati se, da smo zdravi«.

IDEJA

*Ideja, pojem, ideja/ dokler ostane ideja je le abstrakcija/ če bi lahko pojedel
idejo/ bi izvedel svojo revolucijo./*

*Gospod Brown iz Virginije je bil/ antirasist od glave do pete/ nekega dne se je njegove
hčerka/ poročila s temnopoltim moškim/ «V redu», je rekel/ a ni bil dobre volje./*

*Na konferenci/ žensk feministk/ je bilo govora o ozaveščanju/ in osvobajanju/ same
prave stvari/ za neko drugo generacijo. /*

Ideja, pojem, ideja/ dokler....

*S pomočjo knjige o psihologiji/ sem se naučil vzgajati svojega sina/ otrok, ki raste
svoboden/ je veliko bolj zadovoljen/ pustil sem ga, da je delal, kar je hotel/ doživel
sem živčni zlom./*

*Moj prijatelj je želel zastaviti/ družino na nov način/ in rekel je ženi/ »Če želiš, me
lahko tudi prevaraš«. / Ona ga je prevarala/ on ni mogel več spati./*

Ideja, pojem, ideja/.....

*Bil je poln idej/ bil je napreden človek/ oblačil si je obleke nove kulture/ spreminjal se
je vsak trenutek/ a ko je bil nag/ je bil človek iz devetnajstega stoletja./*

Hotel sem iti/ na politično zborovanje/ tovariši, razredni boj/ mnogo lepih reči,/ ki jih imam v glavi/ a mi niso še zlezle pod kožo./

Ideja, pojem, ideja/

(Gaber 2016b) Prevod: Marina Agostini

V pesmi »Ideja« Gaber pripoveduje, kako sta si lahko daleč teorija in praksa, ko se neko naše prepričanje ali ideološko načelo hitro razblini na čereh realnosti naših prikritih predsodkov in dvomov, dvojne morale ali globoko zakoreninjenih strahov. Tako g. Brown, deklariran antirasist, spozna na svoji lastni koži, da le ni isto, ko naj bi sprejel človeka druge rase v svojo družino, saj drugačnost težko sprejemamo. V naslednjih kiticah so prikazane nekatere družinske in družbene tematike, ki so bile po nemirnem letu '68 in v burnih 70. letih aktualne in so pretresale italijansko družbo. To so bile ideje o emancipaciji žensk, o permisivni vzgoji, o svobodni ljubezni, o pravicah delavskega razreda, o komunistični revoluciji. Nekatere od teh »idej« niso več aktualne ali so doživele določeno preobrazbo, nekatere so doživele delno uresničitev v konkretnem življenju. Človek, ki se vsak trenutek spreminja in nenehno prilagaja ter menjuje »kulturne« obleke, zaradi tega zglada na prvi pogled zelo napreden, vendar ko je nag, torej ko odvrže svojo »površinsko navlako« tako materialno (videz oziroma »look«, »style of life«) kot ideološko, se v svojih osnovnih človeških prepričanjih izkaže za mnogo manj naprednega. Gaber na svojstven humorno-kritičen način preprosto opozori, da obstaja bistvena razlika med tem, da neko idejo prevzamemo kot modo, ko nam jo na nek način vsilijo ali ker nam je všeč, in tem, da jo resnično ponotranjimo in se tudi v praksi dejansko po njej ravnamo. Gaber opozarja na človeške šibkosti, obenem pa na svoj način nagovarja poslušalca naj ne podleže vseprisotni dvoiličnosti. Po Gabru je potrebno udejanjati svoja načela in prepričanja v vsakdanjem življenju in ne živeti po pravilih dvojne morale. Gaber meni, da bi bila prav to osebna revolucija vsakega izmed nas, »če bi lahko pojedel idejo«, če bi se ideja lahko materializirala v naših konkretnih dejanjih.

V poznih 80. letih sta Gaber in Luporini predstavila svoj fokus analize iz kolektivnih problematik na sfero intimnih čustev posameznika. (Pivato 2013) Ob zatonu komunizma v Italiji pa sta podala »spisek« razlogov, ki so vplivali na popularnost te ideologije in opisala grenak konec iluzij v monologu »Qualcuno era comunista/ Nekdo je bil komunist« iz predstave »Teatro canzone/ Pesem teater«, sezona 1991/1992.

NEKDO JE BIL KOMUNIST

Nekdo je bil komunist, ker je bil rojen v Emiliji²./ Nekdo je bil komunist, ker že pred njim ded, stric, oče.....ne, mama pa ne./ Nekdo je bil komunist, ker je videl Rusijo kot obljubljeni dežel, Kitajsko kot lepo pesem, komunizem kot raj na zemlji./

Nekdo je bil komunist...

... ker se je počutil osamljenega. / ...ker je bil deležen prestroge katoliške vzgoje./ ...ker je tako terjal film, gledališče, slikarstvo, literatura prav tako... vsi so to zahtevali./ ...ker zgodovina je na naši strani./...ker so mu tako rekli./ ... ker mu niso vsega povedali./ ...ker mnogo...mnogo....mnogo prej je bil fašist./ ...ker je ugotovil, da Rusija napreduje počasi a daljnosežno./ ...ker je bil Berlinguer³ dober človek./ ...ker Andreotti⁴ ni bil dober človek./ ...ker je bil bogat vendar je imel rad ljudi./ ...ker je rad pil vino in na ljudskih zabavah se je vedno raznežil./...ker je bil tako velik ateist, da je potreboval drugega Boga./ ...ker je bil tako navdušen nad delavci, da si je želel biti eden od njih./ ...ker se je naveličal biti delavec./ ... ker je hotel, da mu zvišajo plačo./ ... ker revolucija danes ne, jutri mogoče, pojutrišnjem pa prav zagotovo./ ... ker meščanski razred, proletariat, razredni boj.../ ... ker je hotel razjeziti očeta./ ...ker je gledal le RAI 3⁵./ ... ker je bilo moderno, nekdo iz principa, nekdo iz frustracije./... ker je hotel vse podržaviti./ ... ker ni poznal državnih, paradržavnih in njim sorodnih uslužbencev./ ... ker je zamenjal dialektični materializem za evangelij po Leninu./ ... ker je bil prepričan, da za njim stoji delavski razred./ ... ker je bil večji komunist od drugih./ ... zaradi obstoja velike komunistične partije./ ... navkljub obstoju velike komunistične partije./ ...ker ni bilo ničesar boljšega./ ... ker smo imeli najslabšo socialistično stranko v Evropi./ ... ker država, slabša kot pri nas, je le še v Ugandi.../ ... ker mu je bilo dovolj štirideset let nesposobnih in mafijskih

²Emilija (dežela Emilia – Romagna) je tradicionalno politično levo usmerjena pokrajina.

³Enrico Berlinguer, zelo cenjen in priljubljen politik, je bil generalni sekretar italijanske komunistične partije od leta 1972 do 1984 , v času njene največje popularnosti. (Wikipedia 2016f)

⁴Giulio Andreotti sodi med najvidnejše predstavnike italijanske krščanske demokracije in je bil protagonist italijanskega političnega življenja celotne druge polovice 20. stoletja. (Wikipedia 2016g)

⁵RAI je kratica za italijansko državno radiotelevizijo, katere tretji program, RAI 3, so vedno vodili levo usmerjeni uredniki.

demokrščanskih vlad./ ... ker Piazza Fontana, Brescia, postaja v Bologni, Italicus, Ustica⁶ in tako dalje, in tako dalje, in tako dalje... / ... ker kdor je bil proti je bil komunist./ ... ker ni več prenašal tiste umazane reči, ki ji še vedno pravimo demokracija./ ... Nekdo je mislil, da je komunist, a morda je bil nekaj drugega./ ... ker je sanjal svobodo, drugačno od tiste ameriške./ ... ker je bil prepričan, da je bil lahko živ in srečen samo, če so bili srečni tudi drugi./ ... ker je potreboval, da ga nekaj potisne proti nečemu novemu./ Ker je čutil potrebo po drugačni morali./ Ker mogoče je bila le neka sila, polet, sanje, nek zagon, neka želja po spremembi stanja, po spremembi življenja./ Da, nekdo je bil komunist, ker s pomočjo tega zagona se je vsakdo počutil... nekaj več kot on sam./ Počutil se je ... kot dve osebi v eni./ Na eni strani vsakodnevno osebno garanje in na drugi občutek pripadnosti vrsti, ki je želela poleteti in zares spremeniti življenje./ Ne, nobenih kesanj./ Mogoče so takrat mnogi razprli krila brez da bi bili sposobni leteti ... kot nekakšni hipotetični galeb. / In sedaj? Tudi sedaj je občutek, kot da bi bila dva./ Na eni strani ukalupljen človek, ki vdano prenaša bedo svojega vsakdanjega preživetja, na drugi strani pa galeb, ki ne namerava več poleteti, ker so sanje 'otrpnile'./ Dve bedi v enem samem telesu./

(Gaber 2016c) Prevod: Marina Agostini

Monolog »Nekdo je bil komunist« je dober primer analize tega, kaj vse sta komunizem kot ideologija in italijanska komunistična partija pomenila dobršnemu delu Italijanov⁷, v smislu upanja a tudi iluzije, ter razočaranja, ki je sledilo, ko so se te sanje po drugačni družbi razblinile. Gaber je v monologu podal cel 'spisek' motivacij, ki privedejo človeka, da se

⁶S pokolom na Piazza Fontana v Milanu leta 1969 se začenjajo za Italijo t.i.'svinčena leta', polna okrutnih dogodkov, ki bodo trajala do konca sedemdesetih. Nastavljanje bomb na javne kraje je bila strategija ultradesničarskih skupin, t.i. 'črnega terorizma'. 'Rdeči terorizem' pa so poimenovali izvajanje atentatov na 'predstavnike kapitalistične oblasti', kar je bila v tistih letih strategija ultralevičarskih skupin. (Wikipedia 2016b)

⁷Leta 1976 je komunistična partija Italije, pod vodstvom E. Berlinguerja, dosegla na volitvah svoj največji uspeh: 34,4% glasov, po letih trdih bojov za socialne in delavske pravice. To so leta, ko je država kot celota doživela premik v levo, tudi ob projektu t.i. »zgodovinskega kompromisa« (compromesso storico). To naj bi bilo načrtovano politično sodelovanje pri vladanju med krščanskimi demokrati in komunistično partijo, v interesu države, z namenom izogniti se nevarnim prevratniškimi situacijam (»golpe« v Čilu leta 1973). Najbolj levo krilo KPI, extraparlamentarne stranke in druga ultralevičarska gibanja se niso strinjali. Ugrabitev in usmrnitev liderja krščanskih demokratov Alda Mora leta 1978 je drastično spremenila politično situacijo. Do 'kompromisa' ni prišlo, KPI pa je doživela od takrat naprej počasen zaton. (Wikipedia 2016f)

oprime določene politične ideologije, v tem primeru komunistične, ter da se tudi konkretno vpiše v določeno politično stranko in postane njen aktivist. Vendar tu navedeni razlogi v pretežni meri veljajo tudi, kadar se ljudje odločajo za sprejemanje drugih ideologij in za vključitev v druge politične stranke. Razlog za tako ravnanje je lahko le eden ali pa jih je več. Eden izmed možnih motivov je človekova potreba po druženju in družabnosti ali pa vplivajo na to določeni osebni razlogi (»ker se je počutil osamljenega«, »... na ljudskih zabavah se je vedno raznežil«, »ker je hotel razjeziti očeta«). Močen dejavnik je lahko tradicija politične usmeritve v družinskem krogu, delovni sredini ali širšem teritoriju (»ker je bil rojen v Emiliji«). Posameznik se lahko pridruži sorazmerno prostovoljno, največkrat pa je prisotno pasivno ali aktivno pogojevanje ožje skupine oziroma skupnosti, v kateri živi in se ji ta konformistično podredi. Gaber opozori še na druge vrste zelo prisoten konformizem, ko se posamezniki ideološko usmerijo ali priključijo določeni stranki, ker je v tistem obdobju to 'moderno', ker je stranka 'in' ali preprosto, ker je takrat najmočnejša. Motivi frustracije zaradi katerih se nekdo politično opredeli so lahko različni: podrejen položaj delavca, ki si želi boljše delovne razmere in boljše plačo ali celo še več: spremembo družbenega sistema; nezadovoljstvo s konkretnimi razmerami v družbi (npr. v takratni Italiji terorizem, mafija, ...); nezadovoljstvo zaradi obstoječega razmerja politične moči ali zaradi poraznega vodenja države. Večina ljudi potrebuje vero v nekaj, kar jih kot ljudi presega in če zanje ni prava izbira klasična religija jo lahko nadomestijo tudi s politično 'religijo'. Manipuliranje z ideološko propagando prikazovanja vsega, kar je v zvezi s komunizmom kot 'raj na zemlji', kot 'brezmadežno', čeprav v realnosti to nikoli ni bilo res (Rusija, Kitajska, Kampučija, ...), je prav tako pri posameznikih naletelo na plodna tla. Prav tako je bila klasična marksistična ideologija o revoluciji delavskega razreda v Italiji v 70. letih še zelo živa in prepričljiva. Ljudje se oprimejo neke ideologije ali postanejo del nekega političnega gibanja ali stranke, ne le iz želje po osebni koristi (kar med drugim Gaber v primeru pristašev italijanske komunistične partije ne navaja), ali zato ker so »nasedli na propagando« ali ker potrebujejo neko novo »religijo«. Nekateri to storijo zavestno, prostovoljno in iz čistega idealizma, ker preprosto želijo spremembo zase in za druge ljudi (»ker je bil prepričan, da je lahko živ in srečen samo, če so bili srečni tudi drugi«). Mnogi so verjeli, da bodo z vključevanjem v komunistično partijo Italije doprinesli k tej spremembi. Sanje se niso uresničile, sledilo je razočaranje in streznitev, kar je bilo za take idealiste najbrž najbolj boleče.

Bistvena značilnost Gabrove angažirane umetniške produkcije je bila ta, da je uporabljal pri svojem delu za osnovno metodo analize dvom in nenehno samoizpraševanje. Konstantna

polemika in nasprotovanje pretvarjanjem in hipokrizijam ideologij vseh vrst, ter trezen pogled na realnost sta mu večkrat nakopala težave oziroma kritike, predvsem s strani ortodoksnih levičarskih strank. Obtožili so ga »kvalunkvizma« in snobizma in še marsičesa. (Pivato 2013) Zgovorne so naslednje Gabrove misli: »Včasih se sprašujem zakaj ne ostanem lepo miren, zakaj se ne lotim pisanja pomirjujočih 'stvarčic', celo radostnih. Potem se ozrem naokoli, vidim kako se vsi privajamo na sivino, na plitkost, na sprijaznjenost, in se zavem, da je moja naloga, moje delo, povedati stvari, ki jih drugi ne povedo.« (Gaber v Musicictory 2016) Bernardini o liku intelektualca pravi: »Saj intelektualca, tistega pravega, prepoznaš po tem, da ljubi misel, še bolj pa ljubi resničnost. In prav zato postane neprijeten. Besede, misli, ideologije, vse to primerja, tehta z resničnostjo. In je torej vedno za nekoga neprijeten. Kadar intelektualec ne moti več nikogar, ni več kaj dosti 'koristen'«. (Bernardini v Giorgiogaber 2016) V svojem predzadnjem studijskem albumu iz leta 2001 »La mia generazione ha perso/ Moja generacija je izgubila«, je Gaber predstavil probleme sodobne italijanske družbe in nemoralo, ki ji vlada. Glavna tema pa je otožen spomin na ideološke boje njegove generacije, ki jo je nadvladal vsesplošni konformizem in licemerstvo. Najbolj nazorna je pesem »La razza in estinzione/ Vrsta v izumrtju«: »Moja generacija je videla/ na tisoče mladih pripravljenih na vse,/ ki so poskušali/ tudi z malo domišljavosti/ spremeniti svet/ o tem lahko pripovedujemo našim otrokom/ brez nobenega kesanja/ a moja generacija je izgubila.« (Gaber v Allthelyrics 2016a)

Giorgio Gaber je umrl leta 2003. Fundacija z njegovim imenom (Fondazione Giorgio Gaber) ohranja in promovira njegovo delo. Leta 2004 so njemu v spomin ustanovili »Festival teatro canzone Giorgio Gaber«, v okviru katerega priznani italijanski glasbeniki interpretirajo njegove pesmi, z namenom doseči tudi mlade generacije poslušalcev.

Zadnja studijska plošča »Io non mi sento italiano/ Jaz se ne počutim Italijan« iz leta 2003 vsebuje pesem »Non insegnate ai bambini/ Ne učite otroke«, ki je neke vrste duhovni testament. Za svojo so jo vzeli in interpretirali mnogi današnji znani pevci in kantavtorji. Zadnja kitica pravi: »Ne učite otroke/ temveč negujte vi sami srce in razum/ stojte jim vedno ob strani/ dajte priložnost ljubezni vse ostalo je nepomembno.« (Gaber v Allthelyrics 2016b)

6 FRANCESCO GUCCINI

Francesco Guccini, rojen v Modeni leta 1940, je pravi velikan, tudi po stasu, prve generacije italijanskih kantavtorjev. Je glasbeni inovator, ki se navezuje na tradicijo italijanskega ljudskega pripovedništva. Idol več generacij poslušalcev, predstavlja prototip italijanskega kantavtorja. Otroštvo je preživel v Pavani, vasici ob vznožju toskansko-emilijanskih Appenninov, v hiši starih staršev, kamor se je na stara leta tudi vrnil. Ruralna, »hribovska« vzgoja »nešolanih modrecev« (tako jih imenuje v svoji pesmi »Addio«) ga je odločilno zaznamovala. (Wikipedia 2016h)

Definicija »cantastorie« (pevec zgodb) mu pristoji bolj kot kateremukoli drugemu kantavtorju. V vsem njegovem delu je mogoče čutiti neko žlahtno starodavnost. Po drugi strani je v 60. letih veljal za enega od velikih inovatorjev italijanske glasbene scene in je prvi izmed »velikih«, ki je izhajal iz beat glasbe. (Serra 2010) Prav tako so vplivali nanj ameriški folk pevci in pevci protestnih pesmi, z Bobom Dylanom na čelu. Navdih za svoja besedila je črpal iz ameriške literature in literature velikih svetovnih klasikov. Mnogo let je poučeval italijanščino. Sprva je pisal pesmi za takratne znane rock skupine, leta 1967 pa je posnel svoj prvi samostojni album, »Folk Beat n.1« V več kot štiridesetletni karieri je izdal 25 albumov. Je zelo uspešen pisatelj, pisal je tudi scenarije za stripe in se preizkusil kot igralec. (Francescoguccini 2016) Neposreden v svoji sporočilnosti in zelo komunikativen, je ena najbolj karizmatičnih figur italijanske kantavtorske scene. Vedno je ljubil stik s publiko na koncertih, izogibal pa se je medijem, predvsem televiziji. Od leta 2011 ne prireja več koncertnih turnej, kot pisatelj pa je še zelo aktiven.

Guccini se sam ne počuti kot umetnik, temveč bolj kot »skromen obrtnik«. »Ne počutim se glasbenika. Bolj kot velik poslušalec glasbe, sem velik bralec. Pesmi se pogosto porodijo iz literarnih sugestij, skoraj nikoli iz glasbenih.« (Guccini v Lopresti 2014)

V Guccinijevi umetniški produkciji so prisotne različne tematike: iskanje eksistencialnih resnic v zgodbah iz vsakdanjega življenja, ukvarjanje s krivicami vseh vrst in z lažnimi ideali, neizprosno iztekanje časa, jeza in ogorčenost zaradi nezmožnosti spremeniti dejansko stanje, ljubezen kot ogledalo samega sebe, lastnih iluzij in ranljivosti. Pogostoma mu domišljija, ironija in humor služijo kot zaščita pred nesmiselnim norim realizmom ljudi, ki so »zlepljeni« z oblastjo. Zvestoba lastnim koreninam in zgodovini, zavedanje globoke pripadnosti zemlji in

ljudstvu, zavračanje malomeščanske kulture in predano sprejemanje anarhičnih, svobodoljubnih, demokratičnih in prvobitnih komunističnih idealov so stalnice v njegovem izražanju. (Jachia v Viafabri 2016)

Leta 2002 so mu Univerze iz Bologne, Modene in Reggio Emilia podelile častno diplomo »Laurea honoris causa« v Pedagoških vedah z naslednjo obrazložitvijo: » ...njegove besede so zelo dragocene zato, da se mlade generacije ne bi izgubile v mračnem tunelu napačnih vrednot.« (Lopresti 2014)

Guccini doseže leta 1976 komercialni uspeh s ploščo »Via Paolo Fabri 43« (Ulica Paolo Fabri 43), (kar ni le naslov plošče oziroma pesmi, temveč njegov takratni naslov prebivališča). Plošča vsebuje tudi pesem »L'avvelenata« (Strupena pesem), v kateri avtor odgovarja na kritikantska izpodbijanja, katerim so bili v tistih letih velikokrat podvrženi znani glasbeniki ter na kritiko, ki jo je doživel tudi on sam s strani glasbenega novinarja Riccarda Bertoncellija, ki ga Guccini eksplicitno omeni v tej pesmi. (Francescoguccini 2016) Bertoncelli je namreč o prejšnji Guccinijevi plošči »Stanze di vita quotidiana« (Sobe vsakdanjega življenja) napisal neusmiljeno recenzijo. Guccinija je označil kot »odpisanega umetnika, ki nima več kaj povedati«. Mnogo let kasneje je kritik Bertoncelli o svojem takratnem ravnanju napisal: »...bila je grda razvada tistega obdobja učiti umetnike kaj naj bi delali, bolje, kdo naj bi bili, in jaz sem »ugriznil v to vabo« z leninistično zagnanostjo Rdeče Straže.« (Wikipedia 2016h)

Guccini je to pesem pel na koncertih, vendar je ni nameraval posneti na ploščo. V to ga je prepričal, po njunem srečanju, Bertoncelli sam. Pesem je pri Guccinijevih oboževalcih ena najbolj priljubljenih, doživela pa je tudi mnogo priredb s strani sodobnih glasbenikov. (Wikipedia 2016 h) Pesem je nastala v obdobju velikih družbenih napetosti, ko so v takratni italijanski družbi mladi iz levičarskih skupin in gibanj, v izražanju svojega nelagodja, znašali svoj gnev tudi na rock in kantavtorskih koncertih. Francesco De Gregori se je zaradi protestov in grobih kritik na enem od svojih koncertov celo za nekaj let umaknil iz kantavtorske scene, nekateri kantavtorji pa so na kritike odgovorili s pesmimi: Bennato je napisal »Cantautore« (predstavljena je v naslednjem poglavju), Vecchioni »Vaudeville«, Guccini pa »Strupeno pesem«. (Luzzatto Fegiz 20013)

STRUPENA PESEM

*Če bi bil jaz vse to predvidel, glede na vzroke in izgovore, kako se je zdaj izteklo/
mislite, da za te štiri d'narje, za to usrano slavo, bi bil pisal pesmi,/ no ja, priznam da
sem se zmotil, sprejemem svoj križ in »tako naj bo«,/ dajte mi malo časa, od mojega
rodu sem, čeprav nas je veliko, prvi ki je študiral.../*

*Moj oče konec koncev je imel prav, da je pokojnina zares zelo pomembna,/ moja
mati pa se ni motila, da je diplomiranec vreden več kot pevec:/ mlad in neizkušen
izgubil sem glavo, ali so bile krive knjige ali moj provincializem,/ in že sem ga dobil v
rit in obtožbe, da sem povzpetnik, »kvalunkvist«, je vse kar mi ostane./*

*Vi kritiki, vi akterji neizprosni, strogi aktivisti, vašo visokost prosim za
odpuščanje,/ toda nikoli nisem trdil, da se s pesmimi delajo revolucije, da se lahko
piše poezija,/ jaz pojem, kadar lahko, kot zmorem, kadar se mi zahoče, brez aplavzov
al' žvižgov:/ prodajati al' ne, ni moja briga, ne kupujte mojih plošč in kar pljuvajte
name.../*

*Kaj mislite, kaj imam od tega, da si naložim to neprijetnost, da tu zgoraj pojem,/
bolj uživam, ko se napijem, ali masturbiram, ali, celo, fukam.... / če sem slabe volje
takrat pišem, brskajoč po naših slabostih:/ običajno pa se ukvarjam z bolj resnimi
stvarmi, gradim na ruševinah ali se trudim ostati živ..../*

*Jaz vse, jaz nič, jaz usrane, jaz pijanec, jaz pesnik, jaz zabavljaj, jaz anarhist, jaz
fašist/ jaz bogat, jaz brez d'narja, jaz radikalec, jaz drugačen in enak, črnc, jud,
komunist!/ jaz peder, jaz ker pojem znam osvajat, jaz zlagan, jaz pristen, jaz genij, jaz
kreten,/ jaz sam tu ob štirih zjutraj, tesnoba in nekaj vina, najraje bi vse preklel! /*

*Povejte, kaj pa je meni treba poslušati vsakogar, ki se mu zahoče. / Seveda,
zdravnik pravi, »si depresiven«, niti na stranišču nimam trenutka zase./ In jaz, ki sem
vedno pravil, da se da igraje uporabljati »besedne rime«:/ tovariši, igra je postala
težka in zatežena, mojo zadnjico kupite, za malo jo prodam! /*

*Kolegi kantavtorji, izbrana vrsta, ki se vsak večer prodaja za nekaj milijonov,/ vi,
ki to znate, prav imate, da imate polne žepe in ne le polna jajca.../ kaj naj vam
rečem? Pojdite in naredite, itak vedno se bo našel, saj veste,/ kak faliran glasbenik,
pobožnež, teoretik, kak Bertoncelli ali kak duhovnik, ki bo streljal kozle! /*

Če bi bil jaz vse to predvidel, glede na vzroke in izgovore, morda bi bil isto naredil,/ všeč mi je pisat pesmi in piti vino, všeč mi je zganjati »kraval«, saj sem rojen usekan/ in torej grem naprej in ne snamem oblačil, ki jih običajno nosim/ mnogo imam še za povedat, komur me poslušat hoče in v rit naj gre vse ostalo!!

(Guccini 2016) Prevod: Marina Agostini

Pesem je izbruh upornika, ki brani svojo kantavtorsko bit. »Strupena pesem« je neke vrste manifest Guccinijevih stališč do svojega dela in celotne kategorije kantavtorjev. Jezik je namenu pesmi in razpoloženju primeren, vsebuje mnogo izrazov govornega jezika, tudi nekaj kletvic in prostaških izrazov.

V prvih dveh kiticah Guccini obžaluje, da se je podal na pot kantavtorstva, glede na težave, ki si jih je s tem nakopal: obtožbe, da je »kvalunkvist« in povzpetnik. Staršem prizna, da so imeli prav, da sta vrednejši akademska izobrazba ter zanesljiva služba, ki zagotavlja pokojnino, kot pa poklic pevca. S »prave« poti je skrenil zaradi mladosti in neizkušenosti, mogoče pa so ga zavedle knjige ali pa to, da prihaja iz province, iz preproste družine. V tretji kitici ironično prosi odpuščanja tiste, ki ga napadajo, militantne aktiviste levičarskih strank in gibanj, ki so si njegovo glasbo lastili za potrebe svoje »revolucije«. Sam trdi, da ni nikoli obljubljal, da bi se z njegovimi pesmimi lahko delale revolucije, niti ni trdil, da so njegove pesmi poezija. Njegov cilj ni bil niti komercialni uspeh in bogatenje, česar so ga prav tako obtoževali. Sam piše iz notranje potrebe (»če sem slabe volje,... brskajoč po naših slabostih«) in ne zaradi slave ali nastopaštva. V nastopanju ne uživa, ampak so mu ljubši užitki drugačne vrste: »vinski« ali »meseni«. Kritiki so bili kritični do vsega, kar je povedal in tudi tistega kar ni, kar ga ni pustilo ravnodušnega, efekt njegove neželene slave pa je bila izguba miru v osebem življenju, kar je težko prenašal. Predzadnja kitica je namenjena kolegom kantavtorjem, tudi tistim, ki znajo služiti na račun svojega »poslanstva«. Vendar Guccini jih ne obsoja, privošči jim, da to počnejo, če so tega vešči. Vsi kantavtorji so tako ali tako obsojeni na napade z vseh strani, vedno se bo našel kdo, ki se bo nanje znesel ali jih neupravičeno blatil ali pa učil, kaj in kako naj delajo (npr. Bertocelli). V zadnji kitici Guccini ugotovi da bi, kljub vsem tegobam, ki jih prinaša kantavtorstvo, če bi še enkrat izbiral, najbrž izbral isto kantavtorsko pot. Všeč mu je pisati pesmi. To je zanj najbolj pomembno in zato gre naprej in se noče odreči svojemu bistvu oziroma hoče ostati zvest samemu sebi (»ne snamem oblačil, ki jih običajno nosim«). Še mnogo ima za povedati tistim, ki ga želijo poslušati, z drugimi pa se ne bo ukvarjal in jih raje nekam »pošlje«. V tej pesmi Guccini v bistvu zahteva pravico do človeške in umetniške svobode, ki je zaradi njegove

izpostavljenosti v vlogi umetnika in zaradi različnih, tako političnih kot glasbeno komercialnih interesov, ogrožena.

Novinarka F. Blesio je leta 2014 intervjuvala Guccinija in ga takole opisala: »... neustrašen kantavtor iz Pavane z besedno sabljo še vedno zadaja rane. Njegov Cyrano se bojuje proti nemoralnosti, proti nepravčnosti, hipokriziji in dvoličnosti, proti nadutosti in povzpetništvu. Guccinijevo kantavtorsko početje lahko imenujemo tudi »etično uporništvo«. Guccini je vedno veljal za angažiranega kantavtorja, levica ga je v 70. letih izbrala celo za simbol opozicijske kulture tistih časov. Sam o tem meni:»... , jaz ne vem, če sem angažiran in kaj sploh naj bi to točno pomenilo. Verjamem v to, da je človek pošten do samega sebe, da ima v sebi neko osnovno moralnost, da ima predstavo o tem, kaj naj bi počel na tem svetu in tudi sprejeto odločitev, da sledi svoji usmeritvi. Ne da bi se prodajal, ne da bi si pobarval zadnjico v zeleno zato, da bi bolje reklamiral svoj novi album,« O tem, da so njegova besedila kot okna, odprta v svet in kritična do obravnavanih dogodkov, skoraj politična, Guccini pravi:

Vedno sem bil mnenja, da je zelo težko pisati »politične« pesmi in to predvsem lepe politične pesmi, zato ker napisati politično pesem s srcem, je kot napisati himno nogometnega moštva; če napišeš himno za nogometni klub Bologna, moraš reči »dajmo Bologna, živela Bologna«, ne moreš reči »mogoče..., bomo videli...«, ker na tak način pisati himno - kakšna himna to sploh je? Zato sem bil vedno mnenja, da »Bandiera rossa« zapeta na barikadah deluje izredno, vendar kot pesem ni bogvekaj. ...po pravici povedano nismo napisali mnogo dobredno političnih pesmi. A obstaja tudi način političnega izražanja s pripovedovanjem vsakodnevnega življenja. ...normalno je, da v naših besedilih pridejo na dan naša mnenja in razmišljanja, tudi naše politične usmeritve. »Dio e` morto« (Bog je mrtev) je politična pesem? Da in ne. »La locomotiva« (Lokomotiva⁸) je politična pesem? Da in ne. In tudi te pesmi so le tri ali štiri..., maloštevilne glede na vse ostale. (Guccini v Blesio 2016b)

⁸ »La locomotiva« - Lokomotiva je ena najbolj znanih Guccinijevih pesmi. V pesmi, ki obravnava resničen dogodek, se Guccini loteva tematik glede enakopravnosti, socialne pravičnosti in svobode, posnemajoč stil avtorjev anarhičnih pesmi iz konca 19. stoletja. Giorgio Gaber je izjavil: »Prebivalci Bologne! Zapomnite si: Sting je zelo dober, vendar varujte svojega Guccinija. Nekdo, ki je uspel napisati 13 kitic o neki lokomotivi, lahko napiše resnično vse, kar se mu zahoče.« (Wikipedia 2016 e)

V istem intervjuju Guccini odgovarja, da je bil najbrž vedno idealist, v najbolj vsakdanjem pomenu izraza in da je možno biti idealist tudi v današnjem času.

Idealistov je malo, vendar obstajajo; lahko si idealist na različne načine in to je odvisno tudi od časa, v katerem živiš. V povojnem obdobju je obstajal idealizem v smislu dela in prizadevanj za izhod iz obupnega stanja v katerega nas je pahnila vojna, kot spodbuda je obstajal ideal boljšega življenja. Potem so bile na vrsti ideologije; sedaj zgleda, da so izpuhtele tudi te, vendar menim, da to velja le do neke mere. Torej, da, še je mogoče biti idealist. (Guccini v Blesio 2016b)

Kantavtor je mnenja, da moramo ohraniti upanje v drugačen svet. Realnih obetov za tako spremembo sveta je sicer malo, vendar upanja ne smemo izgubiti. (Blesio 2016b)

7 » PESHICE« ALI »UPORNIŠKA PESEM« ?

7.1 EDOARDO BENNATO

Edoardo Bennato, rojen leta 1946, je najbrž največji »rocker« med prvimi italijanskimi kantavtorji. Napoli, njegovo rojstno mesto, ga je pomembno glasbeno zaznamovalo, prav tako tudi rock glasba in še posebej Bob Dylan. Prve glasbene izkušnje je pridobil že v rosnih letih, saj so skupaj z bratoma od leta 1958 nastopali kot Trio Bennato. V Milanu, kjer je dokončal študij arhitekture, je pisal pesmi za druge glasbenike in z njimi tudi sodeloval. Prvi samostojni album je posnel leta 1973, vsak njegov naslednji album pa je doživel večji uspeh. Leta 1980 je postavil svojevrsten rekord: bil je prvi glasbenik, ki mu je uspelo izdati dva albuma v razmahu petnajstih dni (»Uffa`! Uffa`!« in »Sono solo canzonette«). Dvanajst let kasneje je isti podvig uspel Bruceu Springsteenu. (Wikipedia 2016i)

Bennato je že na začetku glasbene kariere nastopal kot »one-man band« s kitaro in orglicami, po vzoru Boba Dylana, in taka glasbena »oprema« je ostala zanj značilna vse do danes. Glasbeno inspiracijo je črpal iz rocka, bluesa, pop-rocka, mediteranske in neapeljske tradicionalne glasbe, obožuje pa tudi opero in je njene prvine vključil v nekatere svoje pesmi. Ponosen je na to, da je prvi združil blues z neapeljskim dialektom. Poseben navdih njegovim tekstom so bile pravljice oziroma mladinska literatura, še posebej Collodijev »Pinocchio« (Ostržek) in Barriejev »Peter Pan«. Bennato je pri svojih sedemdesetih še zelo aktiven na glasbeni sceni, rad pa se izraža tudi v likovni umetnosti. (Wikipedia 2016 i) O svoji glasbi pravi: »V svojih pesmih sem ironičen do vsega in vseh. Kdor dela rock ne sme mahati z zastavo. Plavati mora proti toku, proti »establishmentu«, proti oblasti, izogibati se vsemu, kar je retorično, površno, sladkobno, zlagano. Rock je to, da ne dovoliš, da te sistem požre.« (Todesco 2015)

Tudi Bennato ni ostal imun pred pritiski, ki so jih izvajali v 70. letih aktivisti in pripadniki ultralevičarskih skupin ali gibanj. Kantavtorje in druge znane glasbenike so imenovali »Gospodarji glasbe«, zmerjali so jih z malomeščani, kapitalisti, okoriščevalci in zahtevali brezplačne koncerte. Te vrste protesti so se začeli leta 1976, na koncertu Francesca De Gregorija, situacija pa je eskalirala in dosegla višek s popolnim uničenjem odra na koncertu Santane, Led Zeppelin in Lou Reeda. Zaradi teh deviacij tuji glasbeniki nekaj časa sploh niso več nastopali v Italiji. Junija 1978 je prav Bennato ponovno otvoril sezono velikih glasbenih dogodkov s koncertom na največjem stadionu svojega rojstnega mesta. (Bennato 2016)

Pesem »Cantautore« (Kantavtor), ki je del albuma »La torre di Babele« (Babilonski stolp) iz leta 1976, je njegova reakcija na te pritiske, nasilne proteste in kritike, ki so takrat zaznamovale italijansko glasbeno sceno.

KANTAVTOR

Ti si močan/ ti si lep/ ti si nepremagljiv/ ti si nepodkupljiv/ ti si kantavtor/

*Ti si moder/ ti prinašaš resnico/ ti nisi navaden smrtnik/ tebi ni dovoljeno goljufati/
ti si kantavtor/*

*Ti si izvoljena duša/ ti ne sprejemaš kompromisov/ ti se ne smeš zmotiti/ ti se ne
smeš preveč prepustiti/ ti si kantavtor/*

*Ne ti se ne moreš pritoževati,/ da se slabo počutiš,/ da ti bo glavo razneslo/ in da ne
moreš več voziti/*

*Ne spravljaš nas v smeh,/ da tudi kamionist/ vsako toliko ustavi, da se odpočije,/ ker
s kamionistom/ ti se ne moreš primerjati/ ti si kantavtor/*

*A ne slišiš, kako jim zastane dih,/ kadar si tam gor in hodiš po vrvi/ tu v velikem
cirkusu zdaj postal si kralj/*

Ti si dober/ ti si pristen/ ti si pošten/ ti si skromen/ ti si kantavtor/

Ti si preprost/ ti si samozavesten / ti si velikodušen/ ti si pogumen / ti si kantavtor/

Ti si brez madeža/ ti si brez greha/ ti si nedotakljiv/ ti si nedosegljiv/ ti si kantavtor/

*A ne slišiš, kako jim zastane dih/ kadar si tam gor in hodiš po vrvi/ tu v velikem
cirkusu zdaj postal si kralj/*

*To ni pravično,/ da ti imaš vse/ in mi pa ne/ ti si popoln/ ti si brez napake/ kako nas
to jezi!/
Ja res je, jaz sem najboljši/ ja res je, jaz sem najboljši/ nihče ni dober kakor jaz/*

Ja, res je, jaz sem najbolj moder/ jaz sem tisti najpametnejši/ in poslušajte kako

lepo pojem/

(Bennato 2016a) Prevod: Marina Agostini

V pesmi »Kantavtor« poda Bennato avtoironično sliko lika kantavtorja. Nadene mu same pozitivne lastnosti in ga opiše kot »superčloveka«, ki ima same vrline in nobene pomanjkljivosti. Tudi takrat, ko je utrujen ali se slabo počuti, kantavtor tega ne sme pokazati. Kantavtorjeva publika ga dojema kot svojega vzornika in idola in kot tak je za njih nezmotljiv in skoraj nadčloveški. Poudarjen je velik prepad, ki se vzpostavi med publiko in glasbenikom, ko ta postane slaven oziroma postane zvezda popularne glasbe (» ...kadar si

tam gor in hodiš po vrvi/ tu v velikem cirkusu zdaj postal si kralj«). V tistih letih so nekateri kantavtorji v Italiji uživali sloves pravih glasbenih zvezd. Bennato primerja svet popularne glasbe s cirkusom in kantavtorja z vrvohodcem, ki se nahaja sicer zelo visoko, vendar je v zelo nevarnem in nestabilnem položaju, saj lahko hitro pade zelo globoko. Del javnosti mu zavida dosežen uspeh, kar potegne za seboj kritike, nevoščljivost in škodoželjnost. Bennato v zadnjem delu pesmi ironizira na račun kantavtorjev, ki se mnogokrat ujamejo v past prevzetnosti in skušajo igrati prav vlogo lika opisanega v tej pesmi. S tem ironičnim opisom kantavtorja kot »brezhibneža« Bennato opozori na pasti uspeha in slave ter tako izpostavljenega položaja: idealiziranje glasbenika s strani publike ali celo namensko, s strani zainteresiranih političnih akterjev in glasbene industrije. Po drugi strani ves čas obstaja tudi možnost škodoželjnosti in neusmiljene kritike dela nenaklonjene javnosti. Bennato s pesmijo stopi v bran kantavtorju in njegovi pravici do človeške ranljivosti in zmotljivosti.

V Sloveniji je Bennato prvič nastopil konec sedemdesetih (1978/79), v Študentskem naselju v Ljubljani. Ob tej priložnosti je v intervjuju za Radio Študent dejal, da želi postati čim bolj popularen, čeprav to naj ne bi bila značilnost »alter« oziroma angažiranih glasbenikov, ker je menil, da je to najboljši način, da s svojimi pesmimi in njihovo kritično vsebino doseže čim širši krog poslušalcev.

Leta 1980 je bil Bennato prvi italijanski glasbenik, ki mu je uspelo napolniti milanski stadion San Siro. Na takratnem koncertu je bilo prisotnih več kot šestdeset tisoč ljudi. Tistega leta je Bennato, na vrhuncu glasbenega uspeha, opravil koncertno turnejo po vseh večjih italijanskih stadionih. V tem letu je izšel tudi album »Sono solo canzonette« (Saj so samo pesmice), ki vsebuje istoimensko pesem, ta je nekakšen avtorjev »duhovni manifest«. (Donadio 2011, 261–262)

SAJ SO SAMO PESMICE

*Spomnim se, pred nekaj leti/ mimogrede v nekem baru/ slišal juke-box sem igrati/ in v
mojih otroških sanjah/ je bila kitara sablja/ kdor ni to verjel, je bil pirat!/ in ta želja po
petju/ in želja po letenju/ najbrž se je prav takrat rodila/ mogoče je bila norost/ a to je
edini način,/ da povem vedno, kar se mi zazdi/*

Nikoli ne bom mogel postati/ generalni direktor/ pošte ali železnic/ nikoli ne bom naredil kariere/ v večernem časniku/ tudi, ker bi najbrž končal v ječi!/ Nikoli mi ne bo dal nihče svojega glasu, da bi ga zastopal/ ali odločal o njegovi bodočnosti/ v moji »kategoriji«/ so sami neresni ljudje/ na katere se ne moreš zanesti/

Pa poglej vse znanstvenike/ doktorje in advokate/ koliko ministrov in poslancev!/ Pomisli, da prav v tem trenutku,/ ko jaz pojem,/ oni resno delajo!/ Za vse dvome in vprašanja, / ki po glavi ti rojijo/ pojdi k njim in naj te ne skrbi/ oni vsi so ti na voljo/ in vedno, brez obotavljanja / ti bodo odgovorili/

Jaz odgovorov nimam/ jaz »delam« samo rock'n'roll,/ če ti odgovarja, prav/ jaz več kot to ne zmorem/

Partijski možje/ so me znova povabili/ in rekli, da se ne bo dobro končalo,/ če tudi jaz ne pridem/ na generalni zbor/ velikega državnega praznika!/ Rekli so, da ne morem/ odkloniti ravno zdaj,/ da za svoj uspeh se tudi njim lahko zahvalim/ da sem nor in neodgovoren,/ da sem skrajno nehvaležen,/ prevratnik, napol kriminallec/

A kaj hočete,/ ne zdim se vam normalen/ a instinkt je tisti, ki ponese me visoko/ tu ni igre ne pretvarjanja,/ ker edina iluzija/ sta resničnost in razum/ vendar tistim zlonamernim/ vedno na lovu za čarovnicami/ pravim:ne! to ni resna stvar/ in tako je, če se vam zdi/ a dovolite, da si dam duška/ ne stisnite me ob zid/ in s kolikor glasu imam v grlu/ bom zakričal: ni se bati!/ kakšna politika, kakšna kultura,/ saj so samo pesmice./

(Bennato 2016b) Prevod: Marina Agostini

V tej pesmi, katere naslov je tudi del naslova tega diplomskega dela, Bennato zopet obravnava lik kantavtorja in to v prvi osebi. V prvi kitici opiše, kako se je že kot otrok navdušil nad glasbo, ki mu omogoča »leteti« z domišljijo in povedati, to kar mu leži na duši. Njegov poklic umetnika, glasbenika, kantavtorja, je že tradicionalno tretiran kot neresen. Nanj in na njegove kolege družba gleda kot na nezanesljive, zaupanja nevredne ljudi, torej sam nima možnosti kariere v »resnem« poklicu. V naslednji kitici, v ironičnem tonu, našteje zaupanja vredne poklice. Poslušalca povabi, naj se obrne na advokate, ministre, poslance,... v primeru dvomov in vprašanj, saj ti imajo odgovore na vse praktično na dlani. Nasprotno, on

odgovorov nima, saj se ukvarja le z neresnim početjem: z ustvarjanjem rock'n'roll glasbe. V predzadnji kitici ga partijski veljaki povabijo na strankarsko zborovanje, ter mu grozijo z negativnimi posledicami v primeru odsotnosti. Lastijo si tudi zasluge za njegov uspeh in ga zmerjajo z nehvaležnežem in še marsičem. V zadnji kitici Bennato poudari svojo umetniško bit («a instinkt je tisti, ki ponese me visoko») in se brani pred zlonamerneži »vedno na lovu za čarovnicami« s trditvijo, da njegovo glasbeno početje ni resna stvar, da ni ne politika ne visoka kultura, temveč »...so samo pesmice«, ustvarjene v razvedrilne namene. To njegovo trditev lahko vseeno jemljemo z rezervo, saj tudi ko govori o predstavnikih resnih poklicev, ki znajo odgovoriti na vsa vprašanja, to počne z ironijo. V pesmi poudarja neresnost svojega početja in se skuša znebiti vsakršne odgovornosti. To je reakcija na sponse, ki so jih hoteli nadeti različni politični akterji tistega obdobja glasbenikom kantavtorjem in jih v bistvu instrumentalizirati za svoje politične namene. V intervjuju leta 2015 je Bennato o svoji glasbi in načinu ustvarjanja povedal:

Ne dajem lekcij iz geopolitike ali filozofije; skušam podariti emocije in dobre vibracije preko glasbe s svojimi »pesmicami«. Skušam početi stvari, ki so mi všeč, kot na primer rock: medtem ko je cilj zabavne glasbe zgolj razvedrilo, omogoča ta vrsta rocka, ki ga skušam ustvarjati, nenehno povezavo z realnostjo in s tistim, kar živimo, obravnavajoč argumente, ki jih lahko najdemo v današnjem ali jutrišnjem časopisju; aktualnost je tista, ki mi da zagon: pripovedovati moram o temah, ki me zanimajo, zato da uspem vzbuditi čustven odziv tudi pri drugih ljudeh. (Radioitalia 2015)

Zadnji Bennatov album govori o odisejadi tistih, ki so zaradi brezizhodnega položaja v katerem se nahajajo, pripravljeni zapustiti svojo deželo in odpluti obljubljeni deželi in boljšemu življenju naproti. »Pronti a salpare« (Pripravljeni za izplutje) iz leta 2015 predstavlja čas v katerem živimo; o tem je Bennato povedal: »Vsi moramo in mislim prav vsi, biti pripravljeni 'odrinuti na morje', tudi mi zahodnjaki. Potrebovali bi nek premik, ki bi nam omogočil razumeti, da vsi pripadamo isti družini, družini Človeštva.« (Poglio 2015)

Naslovna pesem albuma, »Pronti a salpare« je bila nagrajena s strani Amnesty International Italia kot najboljša skladba leta 2015 na temo človekovih pravic. Pesem je Bennato posvetil pokojnemu kolegu, kantavtorju Fabriziou De Andre`. Zadnja kitica pesmi pravi: »In če so se časi spremenili/ ostaja nam, da spremenimo še ta svet/ pripravljeni za izplutje/ In tudi mi privilegiranci zahodnega sistema/ pripravljeni za izplutje ... pripravljeni za izplutje.« (Bennato 2016č)

7.2 EUGENIO FINARDI

Eugenio Finardi je eden zadnjih še aktivnih »zgodovinskih« italijanskih kantavtorjev. Rodil se je leta 1952 v Milanu, v umetniški družini: mama je bila ameriška operna pevka, oče pa tehnik zvoka. Kot najstnik je igral v italijanskih rock zasedbah in najprej pisal pesmi v angleščini. Leta 1975 je izdal svoj prvi kantavtorski album v italijanskem jeziku. Z naslednjim albumom, »Sugo / Omaka« iz leta 1976, je dosegel velikanski uspeh in popularnost. Album je bil kasneje uvrščen na lestvico stotih najboljših albumov italijanske rock glasbe. Leto kasneje je izšel album »Diesel«, za mnoge eden njegovih najboljših. Pri snemanju albumov je Finardi sodeloval s prvovrstnimi glasbeniki, tudi s člani skupine Area. (Wikipedia 2016j)

O glasbenem dogajanju v sedemdesetih je povedal:

Všeč mi je ideja »kolektivnega« v kulturi, ideja o sodelovanju med ustvarjalci na kulturnem in umetniškem področju. Prav v 70. letih je bila ta praksa zelo živa. Imeli smo veliko željo po medsebojnem glasbenem sodelovanju in izmenjavi. Tako so se tudi porodila odlična nova in originalna glasbena dela. Takratna milanska glasbena scena je bila zelo ploden prostor za glasbenike, ki so bili kot jaz (mama iz ZDA) mešanega porekla. Na nek način smo znali bolje izluščiti bistvo takratne italijanske glasbe. (Radio Capodistria 2016)

Finardijeve glasbene korenine so, kot je sam izjavil, ameriškega porekla: Seeger, Guthrie, folk glasba tridesetih 20. stoletja, vendar je bil vedno odprt za najrazličnejše glasbene vplive. Prevajal in prepeval je pesmi glasbenikov najrazličnejših zvrsti in narodnosti. Preden je leta 2014 po dolgem premoru izdal album lastnih pesmi, je več kot petnajst let glasbeno eksperimentiral in sodeloval pri ustvarjanju v mnogih zvrsteh: fado, blues, rock in klasični sodobni glasbi. O tem je povedal: »Ta svoboda, ustvarjati dlje od »Finardijeve glasbe« mi je dobro dela. Konec koncev biti kantavtor je »privilegirana obsodba« peti vedno istih dvajset do trideset pesmi, če jih toliko premoreš. Je velik privilegij, kot pravim, vendar za nekoga, ki je tudi glasbenik kot jaz, lahko postane tako početje na neki točki zlata kletka.« (Fabretti 2016) Finardi je med drugim italijanski publiki predstavil pesmi ruskega kantavtorja Vysotskyja, ker meni, da je naloga glasbenika oziroma kantavtorja tudi odkrivanje in predstavljanje kvalitetnih avtorjev in glasbenikov iz drugih kulturnih področij domači javnosti. Jani Kovačič in Finardi sta se s koncertom v gledališču Koper leta 2009, ob šestdesetletnici Radia Koper-Capodistria, poklonila prav ruskemu kantavtorju, bardu Vladimirju Vysotskyju. (Petrovič 2009)

Leta 2016 praznuje Finardi 40 let svojega albuma »Sugo« (Omaka) in legendarne pesmi »Musica ribelle« (Uporniška glasba). O nastanku te pesmi je avtor dejal: » Musica ribelle je bila napisana z rock držo, vendar z namenom ustvariti komad na italijanski način, izhajajoč iz italijanske glasbene tradicije. Pesem ni bila kopija nečesa že obstoječega, ni bila vezana na takratno glasbeno modo, ima svojo originalnost in zato se je ohranila v času. Je svojstven izraz italijanskega rocka in je vplivala na kasnejši način tovrstnega glasbenega ustvarjanja.« (Radio Capodistria 2016) Ob svoji koncertni turneji »40 let uporniške glasbe« je o uspehu, ki ga je požela ta pesem leta 1976, dejal : »Uspeh je bil posledica glasbe in ne vnaprejšnji cilj. Zame je bilo pomembno ustvarjati »uporniško glasbo«. To je bil edini možen način, kako dati glas neki alternativni, kako prikazati tisto, kar je bilo že vidno.... pa tudi tisto, kar ni bilo še vidno, vendar sem čutil, da je uresničljivo.« (Finardi v Finardi 2016)

UPORNIŠKA GLASBA

Anna ima 18 let in se počuti zelo osamljena / njen obraz je žalosten, ne izusti besede / tako ali tako je prepričana, da nihče je ne bi razumel / in tudi če bi jo, zagotovo bi jo prevaral. /

Zvečer v svoji sobi preden zaspi / bere o ljubeznih in o pustolovščinah / v knjigah, ki jih nekdo drug piše / o njih sanja ponoči, a nič od tega podnevi ne doživi. /

In posluša svojo priljubljeno radijsko postajo zato, da zasliši/ malo zdrave pameti in tople glasove / in osladne kitice vseh tistih pevcev / z otroškimi obrazi in strtimi srci / A že nekaj časa je težko temu uiti, / nekaj je v zraku, kar ne moreš zatajiti / je sladko a močno in te ne izpusti / je val, ki raste in te spremlja kamorkoli greš. /

To je glasba, uporniška glasba / ki ti vibrira v kosteh / ki ti zleze pod kožo / ki ti pravi, daj spravi se ven / ki ti kriči, daj spremeni se / nehaj se pritoževati / in v boj spusti se / Marco zbira plošče / in pozna na pamet vsako novo rock zasedbo / in medtem sanja, da bo šel v Kalifornijo / ali do vrat kozmosa, ki so tam zgoraj v Nemčiji⁹/ In pravi: «Saj tu pri nas konec koncev glasba ni tako slaba / kar (česar) ne prenesem so le besede«. / Potem pa jih najde znova vsakič, ko gre ven / na plakatih ali napisane na zidovih. /

In to je glasba, uporniška glasba /...

(Finardi 2016a) Prevod: Marina Agostini

⁹ Ta verz se nanaša na »Kozmiche musik« ali 'Kraut rock', ki je podvrst »progressive rocka«. Razvil se je v Zahodni Nemčiji koncem 60. let in postal popularen v 70. letih prejšnjega stoletja, še posebej v Veliki Britaniji. (Wikipedia 2016k)

V tej rokarski pesmi, ki je postala himna celotne takratne generacije, je Finardi učinkovito in jedrnato strnil duh tistega časa. Opisana sta dva mladostnika, ki posebej sta dva različna načina odraščanja, vsak s svojimi glasbenimi interesi in navadami. Introvertirano dekle je osamljeno in nezaupljivo. Njena najboljša družba so knjige, v katere se umakne pred realnim svetom in doživlja na tak način namišljene ljubezni in pustolovščine. V človeški družbi pa uživa le preko radijskih valov, ko posluša prijetne glasove radijskih voditeljev kakor tudi pesmi osladnih pevcev. A vedno bolj se širi v etru nova vrsta glasbe, uporniška glasba. Ta drugačna glasba je vsepovsod, ne le v etru, temveč tudi v ljudeh, ker prevzame celotnega človeka in ga spodbuja k akciji, k spremembam. Mladenič opisan v pesmi je dober poznavalec sodobne rock glasbe in si želi odpotovati v ZDA ali v Nemčijo, zato da bi od blizu spoznal svoje glasbene idole. Italijansko glasbo sicer sprejema, vendar ne prenaša njenih besedil. Prav taiste besede pa se pojavljajo vsepovsod, na zidovih, na plakatih. Čas sedemdesetih let je bil v Italiji, kot že rečeno, zelo razburkano obdobje. Delavski razred se je boril za svoje pravice, politična situacija je bila nestabilna, dejavne so bile teroristične izven parlamentarne skupine, civilna gibanja in levičarske skupine so se borile za uveljavitev cele vrste človekovih pravic: enakopravnost žensk, zakon o splavu, pravica do ločitve zakonskih parov, Vse to vrenje, hrepenenje in želje po družbenih spremembah v smislu boljše in pravičnejše družbe za vse, je strnjeno v preprostem, a zelo učinkovitem besedilu in zelo energični glasbi, ki se odlično ujemata. Uporniška glasba je sama motivator sprememb, obenem je simbol za vse, kar se v tistem času dogaja. Pesem je postala ena najbolj priljubljenih tistega obdobja in še danes »zažiga« v originalni izvedbi ali številnih priredbah.

Eugenio Finardi tudi v zrelejših letih nadaljuje s pisanjem pesmi, ki črpajo navdih iz kompleksne aktualne vsakdanjosti. Danes živimo v svetu, ki bolj kot kdajkoli prej, kaže vsa protislovja, katera je v svojih pesmih Finardi obravnaval že v sedemdesetih. Sam pravi:

Danes še posebej potrebujemo uporniško glasbo....V letu 2016, točno 40 let kasneje, je svet spremenjen, drugačen, kljub temu z olajšanjem opažam, da je moj duh isti kot takrat. Okoli sebe opažam mnogo ljudi, ki nas poganja tako kakor mene, ista volja po tem, da bi se uprli: nepravici, usodi, nesreči, grdobijam, dolgočasju, igram oblasti. Uporništvo je civilno dejanje, ki ga je potrebno izvesti v okviru vsakodnevnega življenja, je vzgib vesti! Nikakor ni to drža rock zvezdnika! (Finardi v Finardi 2016)

Videti je, da so mladi vdani v usodo, počutijo se nemočne.....V današnjem času se uporništvo ne izraža več na tak način kot včasih, v 70. letih, svoje jeze ni potrebno pokazati s kričanjem na ves glas. Uporniško držo lahko izražamo tudi tako, da

počnemo stvari na odgovoren način, do izpolnitve zadanih nalog . Uporništvu je tudi pogum za analiziranje situacije, za raziskovanje vzrokov, za soočenje s problemi. Nenehno si moramo zastavljati vprašanja in se zavestno odločati, tudi o malih korakih v vsakdanjem življenju. (Radio Capodistria 2016)

Na vprašanje, kdo ustvarja danes uporniško glasbo, Finardi odgovori, da so to rapperji, ki so v bistvu nekakšni novi kantavtorji. Meni, da je v naravi stvari, da se izrazni jezik spreminja, čeprav še vedno obstajajo kantavtorji, ki pišejo angažirano o problemih družbe. (Fabretti 2016)

Na svojem koncertu v okviru festivala Folkest 2015 je Finardi razlagal, kako so bili v sedemdesetih letih prepričani, da se bo trend nenehnega napredka v družbi kar nadaljeval, medtem ko je od leta 1980 naprej šlo vse le navzdol. Sam pravi, da drsimo vedno bolj v novi »srednji vek« in zato potrebujemo novi humanizem. V svoji pesmi iz leta 2014 »Nuovo umanesimo« (Novi humanizem) Finardi peje: »Ne, to ni prihodnost/ to ni prihodnost/ prihodnost, ki sem jo sanjal, ko sem še imel/ prihodnost, o kateri je možno sanjati/«. (Finardi 2016b)

7.3 »OTOK, KI GA NI«

Zadnja pesem predstavljena v diplomskem delu je Bennatova »L'isola che non c'e'« (Otok, ki ga ni). Pesem je del konceptualnega albuma »Sono solo canzonette« (Saj so samo pesmice) iz leta 1980, kjer nastopa Peter Pan, junak istoimenskega mladinskega romana pisatelja Barrieja. Kantavtor nas s pomočjo pravljice o Petru Panu še enkrat opozori, da način razmišljanja in ravnanja tako imenovanih resnih, spoštovanih, ozaveščenih, uravnoveženih in šolanih ljudi, mnogokrat preide v nadutost in prevzetnost in ne uspe izpolniti prirojene potrebe po svobodi in domišljiji, ki je v vsakem izmed nas. (Donadio 2011, 255–262). Pesem je »mali priročnik popularnega rocka, ki poudarja besedilo visoke poetične vrednosti«. (Donadio 2011, 259–260)

»Otok, ki ga ni« je ena najbolj priljubljenih italijanskih kantavtorskih pesmi nasploh. Tudi v današnjem času ni izgubila svežine in sporočilne moči. Poslušamo jo tako v originalni, Bennatovi izvedbi kakor tudi v različicah drugih pevcev.

Pravljični otok, kamor se Peter Pan zateče je »Neverland«, prevedeno v slovenščino kot »Dežela Nije«. Italijanski prevod originala se glasi »L' isola che non c'è - Otok, ki ga ni«, in to poimenovanje sem ohranila tudi za svoj prevod Bennatove pesmi.

OTOK, KI GA NI

*Druga zvezda desno/ to je pot,/ in nato naravnost vse do jutra/ potem pot si najdeš
sam,/ pripelje do otoka , ki ga ni./*

*Mogoče se ti bo to zdelo čudno,/ ker razum te je malo zavedel/ in sedaj si skoraj
prepričan, da/ ne more obstajati otok, ki ga ni./*

*In če pomisliš, kakšna norost,/ saj je le pravljica, samo domišljija/ in kdor je moder,
kdor je zrel to ve:/ taka dežela ne more obstajati v resničnosti!.../*

*Strinjam se z vami,/ ne obstaja kraj/ kjer ni ne svetnikov ne junakov/ in če ni tatov,/ in
če nikoli ni vojne,/ mogoče je res otok, ki ga ni .../ki ga ni!.../*

*In ni izmišljotina/ in niti igra besed,/ če verjameš, ti zadošča, ker/ potem pot si najdeš
sam.../*

*Strinjam se z vami,/ nobenih tatov in žandarjev,/ kakšna vrsta otoka je to?/ Nič
sovraštva in nasilja,/ brez vojakov, brez orožja,/ najbrž je res otok, ki ga ni/ ...ki ga
ni.../*

*Druga zvezda desno/ to je pot/ in nato naravnost vse do jutra/ ne moreš zgrešiti, ker/
to je otok, ki ga ni!.../*

*In te zafrkavajo/ če nadaljuješ z iskanjem,/ vendar ne vdaj se, ker/ kdor je že odnehal /
in se ti za hrbtom smeji/ mogoče je še bolj nor kot ti!//*

(Bennato 2016c) Prevod: Marina Agostini

Bennato na začetku pesmi postreže z navodili za pot do »otoka, ki ga ni«. Vendar od neke točke dalje se mora vsak popotnik znajti sam. V resnici poslušalec – sogovornik, kakor tudi avtor sam, močno dvomita o obstoju takega otoka, saj jim razum narekuje, da otok take vrste v resničnosti ni možno, da bi obstajal. Saj to je res nedoumljivo, da bi bil lahko nekje tak kraj, »kjer ni ne svetnikov ne junakov«, »nobenih tatov in žandarjev«, »brez vojakov, brez orožja«, »nič sovraštva in nasilja« in kjer ne divja nobena vojna. Vsem dvomom navkljub avtor na sredini pesmi trdi, da tak kraj ni izmišljotina, ker če verjameš vanj, boš našel pravo pot, ki te bo pripeljala do tja. V zadnji kitici avtor pokaže, da je na strani tistega, ki še verjame v ideale boljše družbe ter vztrajno išče »otok, ki ga ni«. Tistega, ki je opustil iskanje

in brije norca iz onega drugega, nepoboljšljivega idealista, označi za še večjega norca. V pesmi se spopadata razum in sprijaznjenost z obstoječim stanjem ter domišljija in upanje v drugačno realnost. To je pesem upanja in potrebe po neki utopiji kot gonilni sili v življenju človeka, otok pa je simbol iskanja sreče. V pesmi avtor nagovarja poslušalca, naj se ne vda v usodo, pa če je realnost še tako neprijazna, bolje rečeno kruta. Z vero, domišljijo in kreativnim načinom razmišljanja lahko uresničimo, kar se je zdelo na začetku nemogoče. Le še naprej moramo iskati poti...

8 SKLEP

Italijanski kantavtorji so bili s svojimi pesmimi najbolj markanten in značilen glasbeni fenomen druge polovice 20. stoletja v Italiji. Nastali so kot protiutež tradicionalni italijanski sanremski melodični popevki. Značilno je, da mnoge nove umetniške zvrsti nastanejo kot revolt proti nečemu preživelemu. Nova zvrst italijanske pesmi, »canzone d'autore«, je nastala v vzdušju povojnega ekonomskega razcveta in živahnega kulturnega vrenja. Napajala se je iz raznovrstnih tujih glasbenih in kulturnih virov (Francija, ZDA), obenem je črpala iz domače ljudske glasbene tradicije, ki so jo nekdam ustvarjali tudi potujoči pevci. Hiter razvoj glasbene oziroma diskografske industrije je še dodatno spodbudil nastanek te specifične glasbene zvrsti.

Črpajoč iz bogatih glasbenih virov in s posebno pozornostjo namenjeno besedilu kot izrazu avtentične izkušnje iz realnega življenja, je vsak kantavtor ustvaril svojo posebno umetniško glasbeno govorico. Vsebine kantavtorskih pesmi so tako osebno izpovedne kot družbeno kritične. V nalogi sem obravnavala to zadnjo zvrst kantavtorskih pesmi, v katerih so avtorji kritični do raznih družbenih pojavov in s pesmijo postavljajo ogledalo družbi.

Na prvo raziskovalno vprašanje: »Ali so pesmi obravnavanih kantavtorjev tudi pesmi družbenega upora?« lahko brez dvoma odgovorim pritrdilno. Analizirana besedila izbranih pesmi obravnavajo različne pereče družbene problematike na poetičen, ironičen ali pa na direkten, »obtožujoč« način. S tem pri poslušalcu vzbudijo čustveno reakcijo in sporočilo seže »pod kožo«. Pri kantavtorski pesmi je kombinacija obeh govoric, glasbene in literarne zares zmagovalna, kar še enkrat več dokazuje, da usklajeno sodelovanje doseže najboljše učinke, tudi v umetniškem izražanju. Predstavila sem le nekaj vzorčnih primerov pesmi, iz bogate produkcije kantavtorskih pesmi z angažirano vsebino. Namenoma za analizo nisem izbrala t.i. političnih oziroma »militantnih« pesmi, saj sem želela preučiti ali so tudi zelo popularne in priljubljene pesmi, ki uživajo status uspešnic, lahko nosilke družbeno relevantnih sporočil. Zanimiv primer je Finardijeva »Musica ribelle«, ki je postala v sedemdesetih letih himna takratnih levičarskih mladinskih gibanj, obenem je bila uspešnica in simbolna pesem celotne takratne generacije mladih. Drug primer je Bennatova »Otok, ki ga ni«, tudi ta pesem je še danes velika uspešnica, ki sporoča ideale pravične in napredne družbe. Upor proti krivicam se lahko izraža na različne načine, ne le zgolj na deklarativen oziroma ekspliciten način. Take pesmi so na prvi pogled oziroma posluh manj »udarne«, imajo pa lahko prav tako velik učinek na poslušalce v smislu ozaveščanja in spodbujanja k spremembi družbenih razmer.

Drugo raziskovalno vprašanje je terjalo odgovor, kako so se kantavtorji znašli in ravnali v zapletenih družbenih razmerah sedemdesetih let prejšnjega stoletja, v letih velikih napetosti in konfliktov ter nasilja v italijanski družbi. Velika večina takrat priljubljenih kantavtorjev se je aktivno vključila v prizadevanja za spremembo družbe in v boje za človekove pravice. Kantavtorji so koncertirali na shodih levičarskih strank in gibanj. Nekateri so odkrito deklarirali svojo ideološko pripadnost, drugi pa se niso želeli opredeliti. Nekateri so se le prilagodili razmeram in se »kamouflirali« v militantne levičarje tudi zgolj zato, da so lahko nastopali na koncertih. V nemirnih 70. letih so bili kantavtorji zelo na udaru, predvsem tisti, ki so uživali »zvezdniški« status. Mnogokrat so jih levičarski aktivisti obtožili premajhne politične angažiranosti, malomeščanstva in zaslužkarstva. Kantavtorji so reagirali na različne načine. Nekateri so se začasno celo umaknili z glasbene scene, drugi so se skušali upreti različnim poskusom instrumentalizacije, tudi z odgovorom v obliki pesmi. Guccini se ironično opravičuje vsem tistim, ki ga obtožujejo in »razglašajo« svojo pravico do svobodnega umetniškega izražanja, čeprav trdi, da njegovo početje sploh ni poezija, da piše iz notranje potrebe in ker ga to zabava. Podobno trdi tudi Bennato v svoji pesmi, ko označi svoje početje za neresno, vendar zanj bistvenega pomena. Kantavtorji kot pravi umetniki so si torej prizadevali ohraniti umetniško svobodo in avtonomnost. Gaber jo je našel tako, da se je odmaknil iz »odrov« velikih množičnih medijev in si našel drugačen medij, gledališki oder. Od tu je trideset let držal ogledalo italijanski družbi in s svojimi pesmimi nagovarjal ljudi k samokritičnosti in etični preobrazbi. Nekateri od teh kantavtorjev so še glasbeno dejavni, Guccini le delno, Bennato in Finardi pa v polni meri in še vedno sta v svojih pesmih aktualna in angažirana.

V svojem diplomskem delu sem želela izpostaviti vlogo in odgovornost, ki jo imajo intelektualci torej tudi umetniki kantavtorji v družbi, to je veljalo v tistem obdobju in velja še danes. Umetniške in druge intelektualne elite naj bi podpirale in tudi same predstavljale progresivne sile določene skupnosti. Umetniki intelektualci imajo, zaradi svojega statusa in vpliva, veliko odgovornost v družbi. Lahko so glas nezadovoljstva in stremljenj mnogih ljudi, ki jim ni dana taka aktivna vloga in možnost, da svoja stališča izražajo javno in glasno, na poseben umetniški način. Glede na svoj privilegiran položaj nosijo te skupine ljudi posebno odgovornost za moralno rast in preobrazbo družbe. Umetnikovemu poslanstvu pa se zoperstavljajo različni družbeni akterji, ki želijo ohraniti obstoječi družbeni red, ker jim to prinaša neposredne koristi. V primeru kantavtorjev je to glasbena industrija, saj ta neusmiljeno pritiska na ustvarjalce v smislu komercialne produktivnosti. De Gregori je izjavil, da če nima kaj povedati, raje molči. Tudi to je eno od vodil umetniške svobode, ki ni ljub

potrošniškemu gospodarskemu modelu: izražanje in ustvarjanje iz notranjega, avtentičnega vzgiba, ne pa iz komercialnega, profitnega naročila.

Le pesem, ki ima svojo dušo, ker izhaja iz duše, se bo lahko dotaknila tudi drugih duš. Prazna pesem te bo pustila ravnodušnega in praznega. V časih potrošniškega konzumiranja kulture, se večkrat niti ne zavedamo, da poslušamo preveč takih pesmi, ki so le gospodarski izdelek s katero glasbena industrija ustvarja dohodek. Maksimum takih pesmi je njihovo poslanstvo na polju zabave in sprostitve, kar potrošniki sicer potrebujejo, zato jim industrija tako glasbo tudi ponuja.. Na množičnih zabavah s pesmimi brez vsebine (pop, rave, tehno, narodnjaki, ...) naj bi zadoščali le ponavljajoči se ritmi in brezpomenski refreni, seveda le kot zvočna kulisa, ki jo ob opojnih sredstvih potrebujejo udeleženci take zabave.

V tem »industrijskem« konzumiranju glasbe so mnogi kantavtorji vsemu navkljub našli svojo »tržno nišo«: v produkcijo glasbene industrije so »subverzivno« podtaknili svoje »pesmi z dušo«. Na videz enostavno početje, vendar sem iz analize delovanja kantavtorjev izluščila stalno prisotno napetost in njihov strah, da tudi na polju glasbene industrije ohranijo umetniško svobodo in ustvarjalno neodvisnost ter kar je najtežje, da pri ohranjanju svoje popularnosti in uspešnosti ne zapadejo v klišejsko tiskanje ponavljajočih se »komadov« in kar je najhujše »praznih pesmi brez duše«. Populariziranje vsebinsko kvalitetne glasbe je izredno pomembno kot protiutež tisti drugi, komercialno uspešni, a vsebinsko prazni glasbi.

Nekatere vrednote in moralne kvalitete, ki jih kantavtorji »propagirajo« v svojih pesmih so : angažiranost proti brezbriznosti, avtentičnost proti ponarejenosti, poglobljenost proti plitkosti, samokritičnost proti samozagledanosti, občutljivost proti površnosti, tolerantnost proti nestrpnosti ... Kantavtorji pripovedujejo o realnosti življenja in na ta način največkrat implicitno podajajo etična sporočila, zato menim, da bi lahko te pesmi imenovali tudi pesmi »etičnega upora«. To so pesmi, ki nagovarjajo k notranji preobrazbi posameznika, saj kot je trdil Gaber, najpomembnejša je resnična, notranja sprememba posameznika, kar je pogoj za spremembo skupnosti. Zanimiva je ideja o spreminjanju družbe, vendar ne več na barikadah, kot se je to dogajalo v sedemdesetih letih 20. stoletja, temveč od znotraj, na mikro ravni, pri vsakem ozaveščenem posamezniku, kar je pogoj, da se bo resnično spremenila tudi družba kot celota. Finardi je lepo povedal, da je uporništvo civilno dejanje, ki ga je potrebno izvajati v vsakdanjem življenju. Pri tem procesu družbene preobrazbe zagotovo igra pomembno vlogo dobra glasba, torej tudi kantavtorske pesmi.

9 LITERATURA

1. Allthelyrics. 2016a. *La razza in estinzione*. Dostopno prek: http://www.allthelyrics.com/it/lyrics/giorgio_gaber/la_razza_in_estinzione-lyrics- (3. julij 2016).
2. ---2016b. *Non insegnate ai bambini*. Dostopno prek: <http://www.allthelyrics.com/forum/showthread.php?t=137023> (24. avgust 2016).
3. Altervista. 2016. *Cenni biografici*. Dostopno prek: <http://signorg.altervista.org/frame.htm> (30. april 2016).
4. Antonella-insieme. 2009. *La canzone di protesta: da espressione di contestazione a forma artistica di massa* Dostopno prek: <http://antonella-insieme.blogspot.si/2009/04/la-canzone-di-protesta-da-espressione.html> (18. Julij 2016).
5. Assante, Ernesto. 2005. *Cantautore. Enciclopedia dei ragazzi*. Dostopno prek: [www.treccani.it/enciclopedia/cantautore_\(Enciclopedia-dei-ragazzi\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/cantautore_(Enciclopedia-dei-ragazzi)/) (2. maj 2016).
6. Bauman, Gregor. 2012. Kantavtorji nove generacije. *Pogledi*, 21. september. Dostopno prek: <http://www.pogledi.si/kritike/kantavtorji-nove-generacije> (20. april 2016).
7. Bennato. 2016. *L'artista. Eventi ed invenzioni*. Dostopno prek: <http://www.bennato.net/eventi-ed-invenzioni/> (27. junij 2016).
8. Bennato, Edoardo. 2016a. *Cantautore*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/E/testi_canzoni_edoardo_bennato_1917/testo_canzone_cantautore_56040.html (4. april 2016).
9. ---2016b. *Sono solo canzonette*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/E/testi_canzoni_edoardo_bennato_1917/testo_canzone_sono_solo_canzonette_55850.html (7. april 2016).
10. ---2016c. *L'isola che non c'è*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/E/testi_canzoni_edoardo_bennato_1917/testo_canzone_lisola_che_non_ce_55843.html (17. junij. 2016).
11. ---2016č. *Pronti a salpare*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/E/testi_canzoni_edoardo_bennato_1917/testo_canzone_pronti_a_salpare_2014513.html (2. september 2016).
12. Bertoli, Pierangelo. 2016. *Eppure soffia*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/P/testi_canzoni_pierangelo_bertoli_3505/testo_canzone_eppure_soffia_136545.html (20. april 2016).

13. Blesio, Francesca. 2016a. »La canzone d'autore.« *Argo (1)*. Dostopno prek: http://www.argonline.it/argo/argo-n-1/argo-n-1_francesca-blesio-canzone-dautore/ (11. julij 2016).
14. ---2016b. «*Non ho mai detto...*» *Intervista a Francesco Guccini*. Dostopno prek: http://www.argonline.it/argo/argo-n-5/argo-n-5_francesca-blesio-non-mai-detto-intervista-francesco-guccini/?upm_export=print (25. junij 2016).
15. Bonavia, Micaela. 2004. *Giorgio Gaber. Frammenti di un discorso....* Yoni – 2004. Milano: Selene edizioni.
16. Cirigliano, Giuseppe. 2016. *Fabrizio De Andre` analisi dei testi*. Dostopno prek: http://www.giuseppecirigliano.it/FDA/FDA_analitestesti.htm (6. april 2016).
17. De Andre`, Fabrizio. 2016. *La guerra di Piero*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/F/testi_canzoni_fabrizio_de_andre_1059/testo_canzone_la_guerra_di_piero_200202.html (7.april 2016).
18. Deghenghi Olujić, Elis. 2006. I testi dei cantautori italiani: la poesia del terzo millennio? *Metodički obzori* 1.
19. Donadio, Francesco. 2011. *Edoardo Bennato – Vendero` la mia rabbia*. Roma: Arcana Editore.
20. *Eugeniofinardi*. Dostopno prek: <http://www.eugeniofinardi.it/> (12. september 2016).
21. Fabretti, Claudio. 2016. *Eugenio Finardi. Ritorno alla musica ribelle*. Dostopno prek: <http://www.ondarock.it/interviste/eugeniofinardi.htm> (2. september 2016).
22. Finardi, Eugenio. 2016a. *Musica ribelle*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/E/testi_canzoni_eugenio_finardi_3249/testo_canzone_musica_ribelle_117058.html (27. april 2016).
23. ---2016b. *Nuovo Umanesimo*. Dostopno prek: <https://www.antiwarsongs.org/canzone.php?lang=it&id=44132> (24. september 2016).
24. Flegar, Ksenija. 2010. *Hardcore - Glasba družbenega protesta?* Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_flegar-ksenija.pdf (20. maj 2016).
25. Franza, Giuseppe. 2013. *Cantacronache, cantautorato e canzoni di protesta all'italiana*. Dostopno prek: <http://www.musicaddiction.it/music-library/musique-dessai/cantacronache-cantautorato-e-canzone-di-protesta-allitaliana/> (24. junij 2016).
26. Francescoguccini. 2016. *Biografia*. Dostopno prek: <http://www.francescoguccini.it/> (24. julij 2016).

27. Gaber, Giorgio. 2016a. *Il conformista*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/G/testi_canzoni_giorgio_gaber_4285/testo_canzone_il_conformista_1619941.html (5. junij 2016).
28. ---2016b. *Un'idea*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/G/testi_canzoni_giorgio_gaber_4285/testo_canzone_unidea_154519.html (24. junij 2016).
29. ---2016c. *Qualcuno era comunista*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/G/testi_canzoni_giorgio_gaber_4285/testo_canzone_qualcuno_era_comunista_1619934.html (7. julij 2016).
30. Garzantilinguistica. 2016. *Cantautore*. Dostopno prek: www.garzantilinguistica.it/ricerca/?q=cantautore (29. april 2016).
31. Giorgiogaber. 2016. *Biografia di Giorgio Gaber. Fondazione*. Dostopno prek: <http://www.giorgiogaber.it/giorgio-gaber> (5. julij 2016).
32. Gombač, Andraž. 2015. Poklic – kantavtor. *Primorske novice*, 7. februar. Dostopno prek: <http://www.primorske.si/Plus/7--Val/Poklic--kantavtor> (5. april 2016).
33. Guccini, Francesco. 2016. *L'avvelenata*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/F/testi_canzoni_francesco_guccini_1655/testo_canzone_lavvelenata_42617.html (25. april 2016).
34. Guerra, Annamaria. 2016. *Cos'è la canzone d'autore? La musica che parla all'anima!* Dostopno prek: <http://www.lesnews-puglia.net/index.php/cultura/128-cos-e-la-canzone-d-autore-la-musica-che-parla-all-anima> (5. februar 2016).
35. Ilfattoquotidiano. 2016. *Mani pulite rap*. Dostopno prek: <http://www.ilfattoquotidiano.it/2013/01/03/mani-pulite-rap/460624/> (27. april 2016).
36. Italiacheraglia. 2016. *Storia d'Italia: i canti popolari di protesta*. Dostopno prek: <http://www.italiacheraglia.com/index.php/2013/04/30/storia-ditalia-i-canti-del-popolo/> (1. maj 2016).
37. Jachia, Paolo. 1998. *La canzone d' autore italiana 1958–1997*. Milano: Feltrinelli Editore.
38. Jannacci, Enzo. 2016. *Ho visto un re*. Dostopno prek: http://www.angolotesti.it/E/testi_canzoni_enzo_jannacci_4346/testo_canzone_ho_visto_un_re_160666.html (15. maj 2016).
39. Lopresti, Gaetano. *Quella volta che il musicista vagante approdò a Saint Vincent*. Dostopno prek: <https://gaetanolopresti.wordpress.com/2014/06/14/quella-volta-che-il-musicista-vagante-francesco-guccini-approdo-a-saint-vincent/> (24. avgust 2016).

40. Luzzatto Fegiz, Mario. 2013. I poeti della melodia: non sono solo canzonette. *Corriere della sera*, 31. julij. Dostopno prek: http://www.corriere.it/spettacoli/13_luglio_31/cantautori-iniziativa-corriere-fegiz_699b05e6-f99a-11e2-b6e7-d24d1d92eac2.shtml (30. avgust 2016).
41. Merriam, Alan. 2000. *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
42. Musictory. 2016. *Biografia Giorgio Gaber*. Dostopno prek: <http://www.musicstory.it/musica/Giorgio+Gaber/Biografia> (2. junij 2016).
43. Petrovič, Danica. 2009. Pesmi upornikov z razlogi. *Delo*, 21. oktober. Dostopno prek: <http://www.delo.si/kultura/pesmi-upornikov-z-razlogi.html> (29. avgust 2016).
44. Pivato, Stefano. 2013. *Dizionario biografico. Gaber, Giorgio*. Dostopno prek: [www.treccani.it/enciclopedia/giorgio-gaber_\(Dizionario-Biografico\)](http://www.treccani.it/enciclopedia/giorgio-gaber_(Dizionario-Biografico)) (17. maj 2016).
45. Pizzolo, Giada. 2016. *La canzone d'autore in Italia*. Girodivite. Dostopno prek: <http://www.girodivite.it/antenati/xx3sec/canzone/1canzone.htm> (16. junij 2016).
46. Poglio, Gianni. 2015. Intervista. *Panorama*, 21. december. Dostopno prek: <http://www.panorama.it/musica/edoardo-bennato-lanima-rock-e-controcorrente-della-canzone-dautore-intervista> (19. julij 2016).
47. Radio Capodistria. 2016. *Eugenio Finardi: »40 anni di musica ribelle«*, 29. april. Dostopno prek: <http://4d.rtvsl.si/arhiv/interviste-redazione-musicale/174402700> (4. maj 2016).
48. Radioitalia. 2015. *Intervista Edoardo Bennato*. Dostopno prek: <http://www.radioitalia.it/multimedia/video/artista/6/backstage/2271.php> (20. september 2016).
49. Severino, Michele. 2012. *What kind of music(is popular music)?* Dostopno prek: <http://www.musicaddiction.it/music-library/musique-dessai/what-kind-of-music-is-popular-music/> (24. april 2016).
50. Sidonio, Daniele. 2016. *Dov'e` finita la musica di protesta in Italia?* Dostopno prek: <https://www.rockit.it/articolo/musica-protesta-politica-italia> (20. junij 2016).
51. Simonovič, Samuel. 2015. *Aktualnost Adornove sociologije glasbe*. Dostopno prek: <https://share.upr.si/fhs/PUBLIC/zakljucna/Simonovic-Samuel.pdf6> (25. maj 2016).
52. Siol. 2016. *Prava pesem v pravem trenutku lahko spremeni zgodovino*. Dostopno prek: <http://siol.net/trendi/glasba/prava-pesem-v-pravem-trenutku-lahko-spremeni-zgodovino-320623> (23. april. 2016).

53. Solano, Luciano. 2007/8. *L'artigiano della parola. Matrici letterarie nell'opera di Fabrizio De Andre`*. Dostopno prek: http://www.thedejavu.altervista.org/tesi/l_artigiano_della_parola_matrici_letterarie_nell_opera_di_fabrizio_de_andre.pdf (30. maj 2016).
54. Sorrisi. 2013. Vi spiego cos'e` una canzone d'autore. *Sorrisi e canzoni TV*, 8. december. Dostopno prek: <http://www.sorrisi.com/musica/francesco-de-gregori-vi-spiego-cose-una-canzone- dautore/> (9. julij 2016).
55. Stampalternativa. 2016. Mario Bonanno: La musica e` finita. *Stampa Alternativa*. Dostopno prek: <http://www.stampalternativa.it/libri/978-88-6222-479-6/mario-bonanno/la-musica-E-finita.html> (10. julij 2016).
56. Todesco, Claudio. 2015. *Pronti a salpare – intervista*, 20. oktober. Dostopno prek: <http://www.rockol.it/news-647680/edoardo-bennato-canzone-pronti-a-salpare-intervista> (20. avgust 2016).
57. Tramonte, Massimo. 2013. *Dalla «canzone politica» alla «Canzone d'autore»: Italia 1968*. Dostopno prek: <https://lengas.revues.org/532?lang=en> (25. maj 2016)
58. Treccani. 2016a. *Enciclopedie on line. musica*. Dostopno prek: <http://www.treccani.it/enciclopedia/musica/> (17.junij 2016).
59. ---2016b. *Cantautore*. Dostopno prek: <http://www.treccani.it/enciclopedia/cantautore//> (15. april 2016).
60. Vaglio, Mariangela Galatea. 2014. *La lira e il cantautore: l'antico nelle canzoni italiane della seconda meta` del Novecento*. Dostopno prek: <http://www.novecento.org/uso-pubblico-della-storia/la-lira-e-il-cantautore-lantico-nelle-canzone-italiane-della-seconda-meta-del-novecento-1006/> (25. junij 2016).
61. Vecchioni, Roberto. 2000. *La canzone d'autore in Italia*. Dostopno prek: [http://www.treccani.it/enciclopedia/la-canzone-d-autore-in-italia_\(Enciclopedia-Italiana\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/la-canzone-d-autore-in-italia_(Enciclopedia-Italiana)/) (29. junij 2016).
62. Viafabbri. 2016. *Biografia. Dicono di lui*. Dostopno prek: <http://www.viafabbri43.net/> (15. avgust 2016).
63. Vitiello, Maurizio. 2014. *Nota sul libro “Sociologia della musica, la costruzione del suono dalle tribù al digitale*. Dostopno prek: <http://www.positanonews.it/articolo/81651/nota-sul-libro-ldquo-sociologia-della-musica-la-costruzione-del-suono-dalle-trib-ugrave-al-digitale-rdquo-di-lello-savonardo> (5. maj 2016).

64. Zlobec, Marijan. 2014. Glasba kot socialna kritika in instrument politike. *Delo*, 13. marec. Dostopno prek: <http://www.delo.si/kultura/glasba/glasba-kot-socialna-kritika-in-instrument-politike.html> (12. maj 2016).
65. Wikipedia. 2016a. *Popular music*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Popular_music (18. april 2016).
66. ---2016b. *Terrorismo in Italia*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Terrorismo_in_Italia (20. julij 2016).
67. ---2016c. *Fabrizio De Andre`*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Fabrizio_De_Andre` (5. maj 2016.)
68. ---2016č. *Ho visto un re*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Ho_visto_un_re (12. april 2016).
69. ---2016d. *Pierangelo Bertoli*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Pierangelo_Bertoli (18. maj 2016).
70. ---2016e. *Giorgio Gaber*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Giorgio_Gaber (30. junij 2016).
71. ---2016f. *Partito Comunista Italiano*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Partito_Comunista_Italiano (24. julij 2016).
72. ---2016g. *Giulio Andreotti*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Giulio_Andreotti (10. avgust 2016).
73. ---2016h. *Francesco Guccini*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Francesco_Guccini (12. maj 2016).
74. ---2016i. *Edoardo Bennato*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Edoardo_Bennato (29. junij 2016).
75. ---2016j. *Eugenio Finardi*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/Eugenio_Finardi (4. september 2016).
76. ---2016k. *Krautrock*. Dostopno prek: <https://it.wikipedia.org/wiki/Krautrock> (2. september 2016).

PRILOGA A: ORIGINALNI TEKSTI PREDSTAVLJENIH PESMI

LA GUERRA DI PIERO (Fabrizio De Andre`)

Dormi sepolto in un campo di grano
non è la rosa non è il tulipano
che ti fan veglia dall'ombra dei fossi
ma sono mille papaveri rossi

lungo le sponde del mio torrente
voglio che scendano i lucci argentati
non più i cadaveri dei soldati
portati in braccio dalla corrente

così dicevi ed era d'inverno
e come gli altri verso l'inferno
te ne vai triste come chi deve
il vento ti sputa in faccia la neve

fermati Piero, fermati adesso
lascia che il vento ti passi un po' addosso
dei morti in battaglia ti porti la voce
chi diede la vita ebbe in cambio una croce

ma tu non lo udisti e il tempo passava
con le stagioni a passo di giava
ed arrivasti a passar la frontiera
in un bel giorno di primavera

e mentre marciavi con l'anima in spalle
vedesti un uomo in fondo alla valle
che aveva il tuo stesso identico umore

ma la divisa di un altro colore

sparagli Piero, sparagli ora
e dopo un colpo sparagli ancora
fino a che tu non lo vedrai esangue
cadere in terra a coprire il suo sangue

e se gli sparo in fronte o nel cuore
soltanto il tempo avrà per morire
ma il tempo a me resterà per vedere
vedere gli occhi di un uomo che muore

e mentre gli usi questa premura
quello si volta, ti vede e ha paura
ed imbracciata l'artiglieria
non ti ricambia la cortesia

cadesti in terra senza un lamento
e ti accorgesti in un solo momento
che il tempo non ti sarebbe bastato
a chiedere perdono per ogni peccato

cadesti in terra senza un lamento
e ti accorgesti in un solo momento
che la tua vita finiva quel giorno
e non ci sarebbe stato un ritorno

Ninetta mia crepare di maggio
ci vuole tanto troppo coraggio
Ninetta bella dritto all'inferno
avrei preferito andarci in inverno

e mentre il grano ti stava a sentire
dentro alle mani stringevi il fucile

dentro alla bocca stringevi parole
troppo gelate per sciogliersi al sole

dormi sepolto in un campo di grano
non è la rosa non è il tulipano
che ti fan veglia dall'ombra dei fossi
ma sono mille papaveri rossi.

Vir: De Andre' (2016).

HO VISTO UN RE (Dario Fo`)

Dai dai, conta su...ah be, sì be....

- Ho visto un re.

- Sa l'ha vist cus'e`?

- Ha visto un re!

- Ah, beh; sì, beh.

- Un re che piangeva seduto sulla sella
piangeva tante lacrime, ma tante che
bagnava anche il cavallo!

- Povero re!

- E povero anche il cavallo!

- Ah, beh; sì, beh.

- è l'imperatore che gli ha portato via
un bel castello...

- Ohi che baloss!

- ...di trentadue che lui ne ha.

- Povero re!

- E povero anche il cavallo!

- Ah, beh; sì, beh.

- Ho visto un vesc...

- Sa l'ha vist cus'e`?

- Ha visto un vescovo!

- Ah, beh; si`, beh.

- Anche lui, lui, piangeva, faceva
un gran baccano, mordeva anche una mano.

- La mano di chi?

- La mano del sacrestano!

- Povero vescovo!

- E povero anche il sacrista!

- Ah, beh; si`, beh.

- e` il cardinale che gli ha portato via
un'abbazia...

- Oh poer crist!

- ...di trentadue che lui ce ne ha.

- Povero vescovo!

- E povero anche il sacrista!

- Ah, beh; si`, beh.

- Ho visto un ric...

- Sa l'ha vist cus'e`?

- Ha visto un ricco! Un sciur!

- S'...Ah, beh; si`, beh.

- Il tapino lacrimava su un calice di vino
ed ogni go, ed ogni goccia andava...

- Deren't al vin?

- Si`, che tutto l'annacquava!

- Pover tapin!

- E povero anche il vin!

- Ah, beh; si`, beh.

- Il vescovo, il re, l'imperatore
l'han mezzo rovinato
gli han portato via
tre case e un caseggiato
di trentadue che lui ce ne ha.

- Pover tapin!

- E povero anche il vin!

- Ah, beh; si`, beh.
- Ho visto un villan.
- Sa l'ha vist cus'e`?
- Un contadino!
- Ah, beh; si`, beh.
- Il vescovo, il re, il ricco, l'imperatore,
persino il cardinale, l'han mezzo rovinato
gli han portato via:
la casa
il cascinale
la mucca
il violino
la scatola di kaki
la radio a transistor
i dischi di Little Tony
la moglie!
- E po`, cus'e`?
- Un figlio militare
gli hanno ammazzato anche il maiale...
- Pover purscel!
- Nel senso del maiale...
- Ah, beh; si`, beh.
- Ma lui no, lui non piangeva, anzi: ridacchiava!
Ah! Ah! Ah!
- Ma sa l'e`, matt?
- No!
- Il fatto e` che noi villan...
Noi villan...
E sempre allegri bisogna stare
che il nostro piangere fa male al re
fa male al ricco e al cardinale
diventan tristi se noi piangiam,
e sempre allegri bisogna stare
che il nostro piangere fa male al re

fa male al ricco e al cardinale
diventan tristi se noi piangiam!

Vir: Jannacci (2016).

EPPURE SOFFIA (Pierangelo Bertoli)

E l'acqua si riempie di schiuma il cielo di fumi
la chimica lebbra distrugge la vita nei fiumi
uccelli che volano a stento malati di morte
il freddo interesse alla vita ha sbarrato le porte

un'isola intera ha trovato nel mare una tomba
il falso progresso ha voluto provare una bomba
poi pioggia che toglie la sete alla terra che è viva
invece le porta la morte perché è radioattiva

Eppure il vento soffia ancora
spruzza l'acqua alle navi sulla prora
e sussurra canzoni tra le foglie
e bacia i fiori, li bacia e non li coglie

Un giorno il denaro ha scoperto la guerra mondiale
ha dato il suo putrido segno all'istinto bestiale
ha ucciso, bruciato, distrutto in un triste rosario
e tutta la terra si è avvolta di un nero sudario

E presto la chiave nascosta di nuovi segreti
così copriranno di fango persino i pianeti
vorranno inquinare le stelle, la guerra tra i soli
i crimini contro la vita li chiamano errori

Eppure il vento soffia ancora

spruzza l'acqua alle navi sulla prora
e sussurra canzoni tra le foglie
e bacia i fiori li bacia e non li coglie

eppure sfiora le campagne
accarezza sui fianchi le montagne
e scompiglia le donne fra i capelli
corre a gara in volo con gli uccelli

Eppure il vento soffia ancora!!!

Vir (2016). : Bertoli

IL CONFORMISTA (Giorgio Gaber, Sandro Luporini)

Io sono un uomo nuovo
talmente nuovo che è da tempo
che non sono neanche più fascista
sono sensibile e altruista, orientalista
ed in passato sono stato un po' sessantottista.

Da un po' di tempo ambientalista
qualche anno fa nell'euforia mi son sentito
come un po' tutti socialista.

Io sono un uomo nuovo
per carità lo dico in senso letterale
sono progressista
al tempo stesso liberista antirazzista
e sono molto buono sono animalista.

Non sono più assistenzialista
ultimamente sono un po' controcorrente
sono federalista.

Il conformista
è uno che di solito sta sempre dalla parte giusta
il conformista
ha tutte le risposte belle chiare dentro la sua testa

è un concentrato di opinioni
che tiene sotto il braccio due o tre quotidiani.

E quando ha voglia di pensare pensa per sentito dire
forse da buon opportunist
si adegua senza farci caso
e vive nel suo paradiso.

Il conformista
è un uomo a tutto tondo che si muove
senza consistenza il conformista
s'allena a scivolare dentro il mare della maggioranza
è un animale assai comune
che vive di parole da conversazione.

Di notte sogna e vengon fuori i sogni di altri sognatori
il giorno esplose la sua festa
che è stare in pace con il mondo
e farsi largo galleggiando il conformista
il conformista.

Io sono un uomo nuovo
e con le donne c'ho un rapporto straordinario
sono femminista
son disponibile e ottimista europeista.

Non alzo mai la voce sono pacifista
ero marxista-leninista
e dopo un po' non so perché mi son trovato
cattocomunista.

Il conformista

non ha capito bene che rimbalza meglio di un pallone il conformista
areostato evoluto che è gonfiato dall'informazione
è il risultato di una specie
che vola sempre a bassa quota in superficie.

Poi sfiora il mondo con un dito e si sente realizzato
vive e questo già gli basta
e devo dire che oramai
somiglia molto a tutti noi il conformista
il conformista.

Io sono un uomo nuovo
talmente nuovo che si vede a prima vista
sono il nuovo conformista.

Vir: Gaber (2016a).

UN' IDEA (Giorgio Gaber, Sandro Luporini)

Un'idea un concetto un'idea
finché resta un'idea
è soltanto un'astrazione
se potessi mangiare un'idea
avrei fatto la mia rivoluzione.

In Virginia il signor Brown
era l'uomo più antirazzista
un giorno sua figlia sposò un uomo di colore.
Lui disse bene ma non era di buon umore.

Ad una conferenza
di donne femministe

si parlava di prendere coscienza e di liberazione
tutte cose giuste per un'altra generazione.

Un'idea un concetto un'idea
finché resta un'idea
è soltanto un'astrazione
se potessi mangiare un'idea
avrei fatto la mia rivoluzione.

Aveva tante idee
era un uomo d'avanguardia
si vestiva di nuova cultura cambiava ogni momento
ma quand'era nudo era un uomo dell'ottocento.

Ho voluto andare
ad una manifestazione
i compagni la lotta di classe e tante cose belle
che ho nella testa ma non ancora nella pelle.

Un'idea un concetto un'idea
finché resta un'idea
è soltanto un'astrazione
se potessi mangiare un'idea
avrei fatto la mia rivoluzione.
La mia rivoluzione la mia rivoluzione.

Vir: Gaber (2016b).

QUALCUNO ERA COMUNISTA (Prosa) (Gaber, Luporini)

Qualcuno era comunista perché era nato in Emilia.
Qualcuno era comunista perché il nonno, lo zio, il papà. .. la mamma no.
Qualcuno era comunista perché vedeva la Russia come una promessa, la Cina come una
poesia, il comunismo come il paradiso terrestre.

Qualcuno era comunista perché si sentiva solo.

Qualcuno era comunista perché aveva avuto una educazione troppo cattolica.

Qualcuno era comunista, perché il cinema lo esigeva, il teatro lo esigeva, la pittura lo esigeva, la letteratura anche, oeh, lo esigevano tutti.

Qualcuno era comunista perché la storia è dalla nostra parte.

Qualcuno era comunista perché glielo avevano detto.

Qualcuno era comunista perché non gli avevano detto tutto.

Qualcuno era comunista perché prima...prima...prima...era fascista.

Qualcuno era comunista perché aveva capito che la Russia andava piano, ma lontano.

Qualcuno era comunista perché Berlinguer era una brava persona.

Qualcuno era comunista perché Andreotti non era una brava persona.

Qualcuno era comunista perché era ricco, ma amava il popolo.

Qualcuno era comunista perché beveva il vino, e si commuoveva alle feste popolari.

Qualcuno era comunista perché era così ateo, che aveva bisogno di un altro Dio.

Qualcuno era comunista perché era talmente affascinato dagli operai, che voleva essere uno di loro.

Qualcuno era comunista perché non ne poteva più di fare l'operaio.

Qualcuno era comunista perché voleva l'aumento di stipendio.

Qualcuno era comunista perché la rivoluzione, oggi no, domani forse, ma dopodomani sicuramente.

Qualcuno era comunista perché la borghesia, il proletariato, la lotta di classe...

.Qualcuno era comunista per fare rabbia a suo padre.

Qualcuno era comunista perché guardava solo Rai tre.

Qualcuno era comunista per moda, qualcuno per principio, qualcuno per frustrazione.

Qualcuno era comunista perché voleva statalizzare tutto.

Qualcuno era comunista perché non conosceva gli impiegati statali, parastatali e affini.

Qualcuno era comunista perché aveva scambiato il materialismo dialettico per il Vangelo secondo Lenin.

Qualcuno era comunista perché era convinto di avere dietro di sé la classe operaia.

Qualcuno era comunista perché era più comunista degli altri.

Qualcuno era comunista perché c'era il grande partito comunista.

Qualcuno era comunista nonostante ci fosse il grande partito comunista.

Qualcuno era comunista perché non c'era niente di meglio.

Qualcuno era comunista perché abbiamo il peggiore partito socialista d'Europa.

Qualcuno era comunista perché lo stato peggio che da noi, solo in Uganda.

Qualcuno era comunista perché non ne poteva più di quarant'anni di governi democristiani incapaci e mafiosi.

Qualcuno era comunista perché Piazza Fontana, Brescia, la stazione di Bologna, l'Italicus, Ustica eccetera eccetera eccetera...

Qualcuno era comunista perché chi era contro era comunista.

Qualcuno era comunista perché non sopportava più quella cosa sporca che ci ostiniamo a chiamare democrazia.

Qualcuno credeva di essere comunista, e forse era qualcos'altro.

Qualcuno era comunista perché sognava una libertà diversa da quella americana.

Qualcuno era comunista perché pensava di poter essere vivo e felice solo se lo erano anche gli altri.

Qualcuno era comunista perché aveva bisogno di una spinta verso qualcosa di nuovo. Perché sentiva la necessità di una morale diversa.

Perché forse era solo una forza, un volo, un sogno. Era solo uno slancio, un desiderio di cambiare le cose, di cambiare la vita.

Sì, qualcuno era comunista perché, con accanto questo slancio, ognuno era... come più di sé stesso. Era come... due persone in una. Da una parte, la personale fatica quotidiana, e dall'altra il senso di appartenenza a una razza, che voleva spiccare il volo, per cambiare veramente la vita.

No, niente rimpianti. Forse anche allora molti avevano aperto le ali, senza essere capaci di volare... come dei gabbiani ipotetici.

E ora? Anche ora, ci si sente come in due.

Da una parte l'uomo inserito che attraversa ossequiosamente lo squallore della propria sopravvivenza quotidiana, e dall'altra il gabbiano senza più neanche l'intenzione del volo, perché ormai il sogno si è rattappito.

Due miserie in un corpo solo.

Vir: Gaber (2016c).

L' AVVELENATA (Francesco Guccini)

Ma s'io avessi previsto tutto questo, dati causa e pretesto, le attuali conclusioni credete che per questi quattro soldi, questa gloria da stronzi, avrei scritto canzoni;

va beh, lo ammetto che mi son sbagliato e accetto il "crucifige" e così sia,
chiedo tempo, son della razza mia, per quanto grande sia, il primo che ha studiato...

Mio padre in fondo aveva anche ragione a dir che la pensione è davvero importante,
mia madre non aveva poi sbagliato a dir che un laureato conta più d' un cantante:
giovane e ingenuo io ho perso la testa, sian stati i libri o il mio provincialismo,
e un cazzo in culo e accuse d' arrivismo, dubbi di qualunquismo, son quello che mi resta...

Voi critici, voi personaggi austeri, militanti severi, chiedo scusa a vossìa,
però non ho mai detto che a canzoni si fan rivoluzioni, si possa far poesia;
io canto quando posso, come posso, quando ne ho voglia senza applausi o fischi:
vendere o no non passa fra i miei rischi, non comprate i miei dischi e sputatemi addosso...

Secondo voi ma a me cosa mi frega di assumermi la bega di star quassù a cantare,
godo molto di più nell' ubriacarmi oppure a masturbarmi o, al limite, a scopare...
se son d' umore nero allora scrivo frugando dentro alle nostre miserie:
di solito ho da far cose più serie, costruire su macerie o mantenermi vivo...

Io tutto, io niente, io stronzo, io ubriacone, io poeta, io buffone, io anarchico, io fascista,
io ricco, io senza soldi, io radicale, io diverso ed io uguale, negro, ebreo, comunista!
Io frocio, io perchè canto so imbarcare, io falso, io vero, io genio, io cretino,
io solo qui alle quattro del mattino, l'angoscia e un po' di vino, voglia di bestemmiare!

Secondo voi ma chi me lo fa fare di stare ad ascoltare chiunque ha un tiramento?
Ovvio, il medico dice "sei depresso", nemmeno dentro al cesso possiedo un mio momento.
Ed io che ho sempre detto che era un gioco sapere usare o no ad un certo metro:
compagni il gioco si fa peso e tetro, comprate il mio didietro, io lo vendo per poco!

Colleghi cantautori, eletta schiera, che si vende alla sera per un po' di milioni,
voi che siete capaci fate bene a aver le tasche piene e non solo i coglioni...
Che cosa posso dirvi? Andate e fate, tanto ci sarà sempre, lo sapete,
un musico fallito, un pio, un teorete, un Bertoncetti o un prete a sparare cazzate!

Ma s' io avessi previsto tutto questo, dati causa e pretesto, forse farei lo stesso,

mi piace far canzoni e bere vino, mi piace far casino, poi sono nato fesso
e quindi tiro avanti e non mi svesto dei panni che son solito portare:
ho tante cose ancora da raccontare per chi vuole ascoltare e a culo tutto il resto!

Vir: Guccini (2016).

MUSICA RIBELLE (Eugenio Finardi)

Anna ha 18 anni e si sente tanto sola
ha la faccia triste e non dice una parola
tanto è sicura che nessuno capirebbe
e anche se capisse di certo la tradirebbe

E la sera in camera prima di dormire
legge di amori e di tutte le avventure
dentro nei libri che qualcun altro scrive
che sogna la notte, ma di giorno poi non vive

E ascolta la sua cara radio per sentire
un po' di buon senso e voci piene di calore
e le strofe languide di tutti quei cantanti
con le facce da bambini e con i loro cuori infranti

Ma da qualche tempo è difficile scappare,
c'è qualcosa nell'aria che non si può ignorare
è dolce, ma forte e non ti molla mai
è un'onda che cresce e ti segue ovunque vai

E` la musica, la musica ribelle
che ti vibra nelle ossa
che ti entra nella pelle
che ti dice di uscire
che ti urla di cambiare
di mollare le menate

e di metterti a lottare

Marco di dischi lui fa la collezione
e conosce a memoria ogni nuova formazione
e intanto sogna di andare in California
o alle porte del cosmo che stanno su in Germania

E dice:"Qui da noi, in fondo, la musica non è male,
quello che non reggo sono solo le parole".
Ma poi le ritrova ogni volta che va fuori
dentro ai manifesti o scritte sopra i muri

Ed è la musica, la musica ribelle
che ti vibra nelle ossa
che ti entra nella pelle
che ti dice di uscire
che ti urla di cambiare
di mollare le menate
e di metterti a lottare

Vir: Finardi (2016a).

CANTAUTORE (Edoardo Bennato)

Tu sei forte
tu sei bello
tu sei imbattibile
tu sei incorruttibile
tu sei un cantautore

Tu sei saggio
tu porti la verità
tu non sei un comune mortale
a te non è concesso barare

tu sei un cantautore

Tu sei un'anima eletta
tu non accetti compromessi
tu non puoi sbagliare
tu non devi lasciarti andare
tu sei un cantautore

No, tu non puoi lamentarti
che ti senti male
che ti scoppia la testa
e non ce la fai più a guidare

Ma non farci ridere a dire
che anche un camionista
si ferma ogni tanto a riposare
perchè a un camionista
non ti puoi paragonare
tu sei un cantautore

Non li senti, trattenere il respiro
quando sei lì in alto, e cammini sul filo
qui nel grande circo, tu oramai sei il re

tu sei buono
tu sei vero
tu sei onesto
tu sei modesto
tu sei un cantautore

tu sei semplice
tu sei sicuro
tu sei generoso

tu sei valoroso
tu sei un cantautore
tu sei senza macchia
tu sei senza peccato
tu sei intoccabile
tu sei inattaccabile
tu sei un cantautore

Non li senti trattenere il respiro
quando sei li in alto, e cammini sul filo
qui nel grande circo tu oramai sei il re

Ma non è giusto
che tu hai tutto
e noi invece no
tu sei perfetto
tu non hai un difetto
che rabbia che ci fa!

Si è vero, sono io il più bravo
si, è vero, sono io il più bravo
nessuno è bravo come me

Si è vero, sono io il più saggio
sono io il più intelligente
e poi sentite come canto bene

Vir: Bennato (2016a).

SONO SOLO CANZONETTE (Edoardo Bennato)

Mi ricordo che anni fa
di sfuggita dentro un bar
ho sentito un juke-box che suonava
e nei sogni di bambino
la chitarra era una spada
e chi non ci credeva era un pirata!
e la voglia di cantare
e la voglia di volare
forse mi è venuta proprio allora
forse è stata una pazzia
però è l'unica maniera
di dire sempre quello che mi va

Non potrò mai diventare
direttore generale
delle poste o delle ferrovie
non potrò mai far carriera
nel giornale della sera
anche perché finirei in galera!
mai nessuno mi darà il suo voto per parlare
o per decidere del suo futuro
nella mia categoria
è tutta gente poco seria
di cui non ci si può fidare

Guarda invece che scienziati,
che dottori, che avvocati,
che folla di ministri e deputati!
pensa che in questo momento
proprio mentre io sto cantando
stanno seriamente lavorando!
per i dubbi e le domande

che ti assillano la mente
va da loro e non ti preoccupare
sono a tua disposizione
e sempre, senza esitazione
loro ti risponderanno

io di risposte non ne ho
io faccio solo rock'n' roll
se ti conviene bene
io più di tanto non posso fare

Gli impresari di partito
mi hanno fatto un altro invito
e hanno detto che finisce male
se non vado pure io
al raduno generale
della grande festa nazionale!
hanno detto che non posso
rifiutarmi proprio adesso
che anche a loro devo il mio successo,
che son pazzo ed incosciente
sono un irrisconoscente
un sovversivo, un mezzo criminale

Ma che ci volete fare
non vi sembrerò normale
ma è l'istinto che mi fa volare
non c'è gioco ne finzione
perché l'unica illusione
è quella della realtà, della ragione
però a quelli in malafede
sempre a caccia delle streghe
dico: no! non è una cosa seria
e così e' se vi pare

ma lasciatemi sfogare
non mettetemi alle strette
e con quanto fiato ho in gola
vi urlerò: non c'è paura!
ma che politica, che cultura,
sono solo canzonette

Vir: Bennato (2016b).

L'ISOLA CHE NON C'E` (Edoardo Bennato)

Seconda stella a destra
questo è il cammino
e poi dritto, fino al mattino
poi la strada la trovi da te
porta all'isola che non c'è

Forse questo ti sembrerà strano
ma la ragione
ti ha un po' preso la mano
ed ora sei quasi convinto che
non può esistere un'isola che non c'è

E a pensarci, che pazzia
è una favola, è solo fantasia
e chi è saggio, chi è maturo lo sa
non può esistere nella realtà

Son d'accordo con voi
non esiste una terra
dove non ci son santi né eroi
e se non ci son ladri
se non c'è mai la guerra
forse è proprio l'isola

che non c'è, che non c'è

E non è un'invenzione
e neanche un gioco di parole
se ci credi ti basta perché
poi la strada la trovi da te

Son d'accordo con voi
niente ladri e gendarmi
ma che razza di isola è?
Niente odio e violenza
né soldati né armi
forse è proprio l'isola
che non c'è, che non c'è

Seconda stella a destra
questo è il cammino
e poi dritto, fino al mattino
non ti puoi sbagliare perché,
quella è l'isola che non c'è

E ti prendono in giro
se continui a cercarla
ma non darti per vinto perché
chi ci ha già rinunciato
e ti ride alle spalle
forse è ancora più pazzo di te

Vir: Bennato (2016c).